

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permisea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and R.A. „Monitorul Oficial” (www.monitoruloficial.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court’s database HUDOC.

Emitent CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI
Publicată în : MONITORUL OFICIAL nr. 778 din 22 noiembrie 2010

HOTĂRÂREA
din 12 octombrie 2010
în Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României
(Cererile nr. 30.767/05 și 33.800/06)

Această hotărâre va rămâne definitivă în condițiile prevăzute de art. 44 § 2 din Convenție. Ea poate fi supusă unor modificări de formă.

În Cauza Maria Atanasiu și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), statuând în cadrul unei camere formate din: Josep Casadevall, președinte, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Ann Power, judecători, și Santiago Quesada, grefier de secție, după ce a deliberat în camera de consiliu la datele de 8 iunie și 21 septembrie 2010, pronunță următoarea hotărâre, adoptată la această din urmă dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află două cereri (nr. 30.767/05 și 33.800/06) îndreptate împotriva României, prin care 3 cetățeni ai acestui stat (*reclamantele*), doamnele Maria Atanasiu și Ileana Iuliana Poenaru (Cererea nr. 30.767/05) și doamna Ileana Florica Solon (Cererea nr. 33.800/06), au sesizat Curtea la data de 11 august 2005 (Cererea nr. 30.767/05) și, respectiv, 4 august 2006 (Cererea nr. 33.800/06) în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*Convenția*).

2. Doamnele Atanasiu și Poenaru sunt reprezentate de către C.-L. Popescu și C.-R. Popescu, avocați în București. Doamna Solon este reprezentată de către R.-A. Niculescu-Gorpin și M. Niculescu-Gorpin, avocate în București. Guvernul român (*Guvernul*) este reprezentat de agentul său, domnul Răzvan-Horațiu Radu, de la Ministerul Afacerilor Externe.

3. Cererile au fost comunicate Guvernului la data de 26 mai 2006 (Cererea nr. 30.767/05) și la data de 27 noiembrie 2008 (Cererea nr. 33.800/06). Atât reclamantele, cât și Guvernul au depus observații scrise (art. 59 § 1 din Regulament). Fiecare parte a trimis comentarii scrise cu privire la observațiile celeilalte. De asemenea, s-au primit observații și din partea Asociației pentru Proprietatea Privată și din partea asociației ResRo Interessenvertretung Restitution in Rumänien, cărora președintele le-a permis să intervină în procedura scrisă (art. 36 § 2 din Convenție și art. 44 § 3 din Regulament).

4. La data de 8 iunie 2010 a avut loc o audiere publică la Palatul Drepturilor Omului, la Strasbourg (art. 59 § 3 din Regulament).

Au participat:

– pentru Guvern: domnul R.-H. Radu, agent; doamnele: I. Cambrea; A.-M. Valica; domnul D. Dumitrache, consilieri;

– pentru reclamante: avocații: C.-L. Popescu; C.-R. Popescu; R.-A. Niculescu-Gorpin; M. Niculescu-Gorpin. 5. Curtea a ascultat declarațiile domnului C.-L. Popescu și ale doamnelor R.-A. Niculescu-Gorpin și M. Niculescu-Gorpin, pentru reclamante, și ale domnului R.-H. Radu, pentru Guvern. Reclamanta Ileana Iuliana Poenaru a fost, de asemenea, prezentă la audiere.

ÎN FAPT

I. Circumstanțele cauzei

6. Primele două reclamante, doamnele Maria Atanasiu și Ileana Iuliana Poenaru, s-au născut în anul 1912 și, respectiv, 1937 și locuiesc în București. A treia reclamantă, doamna Ileana Florica Solon, s-a născut în anul 1935 și locuiește în București.

A. Contextul general

7. După instaurarea regimului comunist în România în anul 1947, statul a procedat la naționalizarea pe scară largă a imobilelor și a terenurilor agricole.

8. Unul dintre decretele de naționalizare aplicate în materie de imobile a fost Decretul nr. 92/1950 pentru naționalizarea unor imobile, în baza căruia au fost naționalizate imobilele care aparțineau unor foști industriași, mari proprietari de terenuri, bancheri și mari comercianți. Deși acest decret nu se referea la imobilele muncitorilor, funcționarilor, intelectualilor și pensionarilor, numeroase imobile ce aparțineau acestor categorii sociale au fost, de asemenea, naționalizate. În perioada 1949-1962, aproape toate terenurile agricole au fost transferate în patrimoniul cooperativelor agricole.

9. După căderea regimului comunist, statul a adoptat o serie de legi în scopul reparării atingerilor aduse drepturilor de proprietate de către acest regim.

10. Legea nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului și Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 au consacrat principiul restituirii imobilelor naționalizate și al despăgubirii în cazurile în care restituirea nu mai era posibilă. Legea nr. 112/1995 a instaurat plafonarea despăgubirii, însă Legea nr. 10/2001 a eliminat-o.

11. În ceea ce privește terenurile agricole, Legea fondului funciar nr. 18/1991, Legea nr. 169/1997 pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr. 18/1991 și Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 și ale Legii nr. 169/1997 au majorat succesiv suprafața terenurilor susceptibile de a fi restituite. Ultima lege enumerată a dat dreptul la despăgubire pentru terenurile a căror restituire nu mai era posibilă.

12. Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente a unificat procedurile administrative pentru restituirea bunurilor vizate de legile menționate mai sus.

13. Conform unei estimări parțiale întocmite de Guvern, au fost înregistrate mai mult de două milioane de cereri formulate în temeiul legilor de reparație, valoarea estimată pentru finanțarea despăgubirilor prevăzute de aceste legi ridicându-se la 21 miliarde euro.

B. Circumstanțele particulare ale cererilor de față

1. Faptele referitoare la Cererea nr. 30.767/05 introdusă de doamnele Maria Atanasiu și Ileana Iuliana Poenaru

14. În anul 1950, în baza Decretului nr. 92/1950, statul a naționalizat mai multe imobile ce îi aparțineau domnului Atanasiu, soțul primei reclamante și tatăl celei de-a doua reclamante. Printre aceste imobile figura unul situat la nr. 189 din Calea Dorobanților din București.

a) Demersurile în vederea obținerii restituirii imobilului situat în Calea Dorobanților

15. La data de 15 mai 1996, invocând prevederile Legii nr. 112/1995, domnul Atanasiu a solicitat comisiei locale însărcinate cu aplicarea acestei legi să îi restituie imobilul. Solicitarea sa a rămas fără răspuns. La data de 25 octombrie 1996, domnul Atanasiu a decedat, iar reclamantele au fost recunoscute ca singurele sale moștenitoare.

16. Prin contracte încheiate în temeiul Legii nr. 112/1995, societatea care administra imobilul le-a vândut chiriașilor cele nouă apartamente situate în imobil.

17. Printr-o acțiune introdusă la data de 15 noiembrie 1999, reclamantele au cerut în fața instanțelor interne restituirea imobilului. Ele invocau prevederile de drept comun privitoare la respectarea dreptului de proprietate și susțineau că naționalizarea fusese ilegală în ceea ce îl privește pe domnul Atanasiu. Ulterior, bazându-se pe o adresă a Primăriei București, prin care se susținea că 3 dintre apartamente nu fuseseră vândute, reclamantele și-au limitat cererea la această parte a imobilului.

18. Printr-o sentință din data de 24 martie 2000, Judecătoria Sectorului 1 București a admis acțiunea și a dispus restituirea părții menționate mai sus a imobilului. Instanța a apreciat că imobilul fusese naționalizat ilegal din moment ce domnul Atanasiu nu făcea parte din categoriile sociale vizate de decretul de naționalizare și că, prin urmare, statul nu se putea prevala de un titlu de proprietate valabil. În urma apelului și apoi a recursului primăriei, această sentință a fost confirmată și a rămas definitivă.

19. Prin acțiuni în justiție separate, reclamantele au solicitat restituirea celorlalte apartamente. În total, ele au obținut 5 hotărâri definitive, și anume deciziile Curții de Apel București din data de 1 iunie 2001, 19 mai 2004, 1 mai 2005, 5 mai 2005 și 30 octombrie 2007, care obligau cumpărătorii și autoritățile locale să le restituie 7 apartamente. Pentru un alt apartament, ele beneficiază de o hotărâre, încă susceptibilă de apel, pronunțată la data de 30 noiembrie 2009 de către Tribunalul București, prin care autoritățile locale au fost obligate să le plătească o despăgubire. Ultimul apartament din imobil face obiectul prezentei cereri. Fiecare dintre hotărârile menționate mai sus era întemeiată pe constatarea ilegalității naționalizării imobilului.

b) Demersurile efectuate în temeiul dreptului comun în vederea restituirii apartamentului nr. 1

20. La data de 6 aprilie 2001, reclamantele au sesizat Tribunalul București cu o acțiune în revendicare a apartamentului nr. 1 îndreptată împotriva municipiului București, a societății care administra imobilul și a soților G., care cumpăraseră apartamentul. Ele au cerut și anularea contractului de vânzare-cumpărare încheiat la data de 19 decembrie 1996.

21. Printr-o sentință din data de 4 iunie 2002, instanța a admis acțiunea, a constatat nulitatea vânzării și a obligat părții să le restituie reclamantelor apartamentul. Instanța a constatat că naționalizarea imobilului fusese ilegală și că contractul de vânzare-cumpărare nu era valabil.

22. Printr-o decizie din data de 14 noiembrie 2002, Curtea de Apel București a admis apelurile introduse de municipalitate și de soții G. Astfel, aceasta a respins acțiunea reclamantelor, apreciind că naționalizarea fusese legală și că contractul de vânzare-cumpărare era valabil în măsura în care respectase condițiile impuse de Legea nr. 112/1995. Reclamantele au formulat recurs.

23. Printr-o decizie irevocabilă din data de 11 martie 2005, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut recursul pentru analiză, însă a respins argumentele reclamantelor și a declarat acțiunea lor inadmisibilă. Aceasta a considerat că reclamantele introduseseră acțiunea după data intrării în vigoare a Legii nr. 10/2001 (paragrafele 25-27 de mai jos) și că, începând cu această dată, ele nu mai puteau solicita restituirea apartamentului în litigiu decât în condițiile și conform procedurii stabilite prin Legea nr. 10/2001.

24. În ceea ce privește cererea de anulare a contractului de vânzare-cumpărare, Înalta Curte a confirmat motivarea curții de apel, însă a statuat că, din cauza respingerii capătului de cerere principal referitor la restituirea apartamentului, acest capăt de cerere era și el inadmisibil.

c) Demersurile efectuate în temeiul Legii nr. 10/2001 în vederea restituirii apartamentului nr. 1

25. La data de 9 august 2001, invocând prevederile Legii nr. 10/2001, reclamantele au solicitat Primăriei București restituirea întregului imobil situat în Calea Dorobanților.

26. În lipsa unui răspuns în termenul legal de 60 de zile, ele au introdus, la data de 26 iulie 2002, o acțiune împotriva primăriei. Printr-o decizie din data de 10 noiembrie 2003, Curtea de Apel București a admis acțiunea și a obligat primăria să emită o decizie privind cererea reclamantelor. În urma recursului introdus de primărie, Înalta Curte de Casație și Justiție a înlăturat argumentul acesteia conform căruia întârzierea se datora atitudinii reclamantelor, care omiseseră să își completeze dosarul. Prin Decizia definitivă din data de 18 aprilie 2005, aceasta a confirmat obligarea primăriei și a statuat că împotriva reclamantelor nu putea fi reținută nicio culpă de natură să justifice această întârziere.

27. Într-o adresă din data de 23 martie 2010 trimisă agentului guvernamental, primăria a menționat că analiza cererii era suspendată în așteptarea probelor lipsă.

2. Fapte referitoare la Cererea nr. 33.800/06 introdusă de doamna Ileana Florica Solon

28. În anul 1950, a fost naționalizat un teren ce le aparținea părinților reclamantei, situat în Craiova. Ulterior, o parte a terenului a fost amenajată ca grădină botanică și alocată Universității din Craiova, instituție publică de învățământ superior.

29. La data de 28 iunie 2001, întemeindu-se pe Legea nr. 10/2001, reclamanta a solicitat Universității din Craiova să fie despăgubită pentru terenul naționalizat. Ea a arătat că grădina botanică a Universității din Craiova acoperea o suprafață de 1.950 m² din suprafața totală de 2.140 m² din terenul în discuție.

30. Prin Decizia nr. 600/A/2001 din 10 iulie 2001, Universitatea din Craiova a respins cererea reclamantei pe motivul că bugetul său nu dispunea de fonduri care să poată fi alocate acestui tip de despăgubiri. Aceasta a trimis cererea reclamantei către Prefectura Județului Dolj.

a) Acțiunea în justiție introdusă de reclamantă

31. La data de 18 iulie 2001, reclamanta a chemat în judecată Universitatea din Craiova și a cerut să fie despăgubită pentru terenul în suprafață de 2.140 m², pe care îl evalua la 70 dolari americani (USD) pe metru pătrat.

32. La cererea Universității din Craiova, Tribunalul Dolj a dispus, prin Încheierea de ședință din data de 5 decembrie 2002, ca statul, reprezentat de Ministerul Finanțelor, să fie, de asemenea, introdus în cauză, în calitate de părât.

33. Printr-o sentință din data de 13 februarie 2003, Tribunalul Dolj i-a respins pretențiile reclamantei, ca premature în opinia sa, pe motivul că partea interesată ar fi trebuit să aștepte ca prefectura să statueze cu privire la cererea sa de despăgubire. Cu toate acestea, instanța a apreciat că reclamanta dovedise dreptul de proprietate al părinților săi, precum și naționalizarea abuzivă.

34. Reclamanta a introdus apel împotriva acestei sentințe.

35. La data de 21 noiembrie 2003, Curtea de Apel Craiova a admis apelul reclamantei, a infirmat sentința pronunțată în primă instanță și a anulat Decizia nr. 600/A/2001. Aceasta s-a bazat pe o adresă din data de 13 noiembrie 2003 trimisă de Universitatea din Craiova către Prefectura Județului Dolj, prin care prima se arăta de acord cu acordarea unei despăgubiri reclamantei. În dispozitivul hotărârii sale, aceasta a evaluat despăgubirea datorată reclamantei la 70 USD pe metru pătrat, conform convenției încheiate de părți în timpul procedurii. De

asemenea, instanța a menționat în considerentele deciziei sale că reclamanta urma să beneficieze de această reparație odată ce va fi adoptată legea specială care va reglementa modalitățile, cuantumul și procedura de despăgubire.

36. Atât reclamanta, cât și Universitatea din Craiova și Ministerul Finanțelor au formulat recurs împotriva acestei hotărâri pe motivul că între părți nu fusese încheiată nicio convenție. Reclamanta mai susținea și că hotărârea atacată nu menționa care dintre cele două părți pârâte - Universitatea din Craiova sau statul român - era debitoarea obligației de plată.

37. Printr-o decizie irevocabilă din data de 30 martie 2006, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins recursurile și a confirmat hotărârea Curții de Apel Craiova din 21 noiembrie 2003. Aceasta a considerat că, în temeiul art. 24 din Legea nr. 10/2001, Universitatea din Craiova, care folosea terenul revendicat de reclamantă, avea obligația, în cazul în care restituirea terenului nu putea fi făcută, să prezinte o ofertă de despăgubire care să corespundă valorii imobilului și să îi comunice decizia sa Prefecturii Județului Dolj.

38. Înalta Curte de Casație și Justiție a mai observat că, în timpul procedurii, Universitatea din Craiova trimisese Adresa din data de 13 noiembrie 2003, prin care informase Prefectura Județului Dolj despre faptul că era de acord cu acordarea unei despăgubiri în favoarea reclamantei, în cuantumul solicitat de aceasta din urmă. Instanța a apreciat că, prin conținutul său, această comunicare reprezenta o ofertă făcută conform art. 24 și 36 din Legea nr. 10/2001, ofertă pe care, de altfel, reclamanta o acceptase. Conform Înaltei Curți de Casație și Justiție, o astfel de ofertă din partea Universității din Craiova însemna recunoașterea de către pârâtă a pretențiilor reclamantei. Prin urmare, curtea de apel s-a limitat să constate faptul că Universitatea din Craiova luase, în cadrul procedurii, măsuri pentru respectarea obligațiilor sale decurgând din lege.

39. De asemenea, Înalta Curte de Casație și Justiție a precizat că nu fusese stabilită nicio obligație concretă în sarcina statului român, parte la procedură, acordarea efectivă a unei reparații în cuantumul stabilit urmând să se facă potrivit procedurii speciale reglementate de Legea nr. 247/2005.

b) Urmările administrative ale procedurii judiciare

40. Printr-o decizie din data de 27 ianuarie 2006, Universitatea din Craiova a propus Prefecturii Județului Dolj să îi acorde reclamantei, pentru terenul în suprafață de 2.140 m², despăgubirea stabilită prin Decizia din data de 21 noiembrie 2003 a Curții de Apel Craiova. Decizia era întemeiată pe Legea nr. 10/2001.

41. Fiind invitată de către Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților (ANRP), printr-o adresă din data de 24 decembrie 2008, să adopte o decizie întemeiată pe Legea nr. 247/2005, Universitatea din Craiova a propus Prefecturii Județului Dolj, la data de 24 martie 2009, să îi acorde reclamantei despăgubirea în discuție. Ea a precizat că dosarul urma să fie transmis Comisiei Centrale pentru Stabilirea Despăgubirilor (**Comisia Centrală**).

42. Comisia Centrală nu a informat reclamanta despre urmările acestei decizii. Până în prezent, părții interesate nu i-a fost plătită nicio despăgubire.

43. La audierea din data de 8 iunie 2010, Guvernul a precizat că cererea reclamantei urmează să fie tratată cu prioritate.

II. Dreptul și practica pertinente

A. Rezumatul principalelor prevederi legislative referitoare la restituirea imobilelor naționalizate înainte de 1989 sau, în lipsa restituirii, despăgubirea aferentă

44. Principalele prevederi legislative în materie au fost descrise în hotărârile *Brumărescu împotriva României* [MC], nr. 28.342/95, §§ 34-35, CEDO 1999-VII; *Străin și alții împotriva României*, nr. 57.001/00, § 19, CEDO 2005-VII; *Păduraru împotriva României*, nr. 63.252/00, §§ 23-53, CEDO 2005-XII (extrase); *Viașu împotriva României*, nr. 75.951/01, §§ 30-49, 9 decembrie 2008; *Faimblat împotriva României*, nr. 23.066/02, §§ 16-17, 13 ianuarie 2009; *Katz împotriva României*, nr. 29.739/03, § 11, 20 ianuarie 2009; *Tudor*

Tudor împotriva României, nr. 21.911/03, § 21, 24 martie 2009, și *Matieș împotriva României*, nr. 13.202/03, §§ 13-17, 8 iunie 2010. Ele pot fi rezumate după cum urmează.

1. Cadrul general

45. Legea nr. 18/1991 le-a recunoscut foștilor proprietari și moștenitorilor acestora dreptul la restituirea parțială a terenurilor agricole. Cea mai importantă modificare a acestei legi a fost introdusă prin Legea nr. 1/2000 care a crescut suprafața de teren ce putea fi restituită până la 50 de hectare de persoană pentru terenurile arabile și până la 100 de hectare de persoană pentru pășuni. În lipsa restituirii, beneficiarii aveau dreptul la despăgubire.

46. În ceea ce privește imobilele naționalizate, în lipsa unei legislații speciale care să definească regimul juridic al acestor bunuri, instanțele s-au considerat, într-o primă fază, competente să analizeze problema legalității actelor de naționalizare și să dispună, în cazul în care constată ilegalitatea lor, restituirea bunurilor în discuție.

47. Intrarea în vigoare a Legii nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, a permis vânzarea acestor imobile către chiriași. Restituirea lor către foștii proprietari sau către moștenitorii acestora nu era posibilă decât dacă locuiau acolo în calitate de chiriași sau dacă aceste locuințe erau libere. În lipsa restituirii, foștii proprietari puteau solicita o despăgubire care era plafonată.

48. În ceea ce privește imobilele care aparținuseră organizațiilor minorităților naționale și cultelor religioase, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 83/1999 privind restituirea unor bunuri imobile care au aparținut comunităților cetățenilor aparținând minorităților naționale din România și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 94/2000 privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România prevedeau restituirea lor sau, în caz contrar, acordarea unei reparații.

49. Legea nr. 10/2001 a consfințit principiul restituirii imobilelor în discuție. În cazul în care restituirea nu mai era posibilă, foștii proprietari sau moștenitorii lor puteau solicita o reparație neplafonată.

50. Legea nr. 1/2009 pentru modificarea și completarea Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 prevede că imobilele vândute în baza Legii nr. 112/1995 nu mai pot face obiectul unei restituirii, ci numai al altor măsuri de reparație. Posibilitatea de a alege între acțiunea în revendicare și procedura specială de restituire prevăzută de Legea nr. 10/2001 a fost eliminată în favoarea acestei din urmă proceduri.

51. Pe lângă bunurile vizate de prevederile legislative menționate mai sus, statul se obligă să îi despăgubească pe foștii proprietari sau pe moștenitorii lor care au pierdut imobile, terenuri ori recolte abandonate pe anumite teritorii în urma modificărilor granițelor survenite înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Prevăzută de legile nr. 9/1998 privind acordarea de compensații cetățenilor români pentru bunurile trecute în proprietatea statului bulgar în urma aplicării Tratatului dintre România și Bulgaria, semnat la Craiova la 7 septembrie 1940, nr. 290/2003 privind acordarea de despăgubiri sau compensații cetățenilor români pentru bunurile proprietate a acestora, sechestrate, reținute sau rămase în Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța, ca urmare a stării de război și a aplicării Tratatului de Pace între România și Puterile Aliate și Asociate, semnat la Paris la 10 februarie 1947 și nr. 393/2006 privind acordarea de compensații cetățenilor români pentru bunurile trecute în proprietatea fostului Regat al Sârbilor, Croaților și Slovenilor, în urma aplicării Protocolului privitor la câteva insule de pe Dunăre și la un schimb de comune între România și Iugoslavia, încheiat la Belgrad la 24 noiembrie 1923, și a Convenției dintre România și Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, relativă la regimul proprietăților situate în zona de frontieră, semnat la Belgrad la 5 iulie 1924 și coordonată de ANRP, procedura administrativă de despăgubire

pentru aceste bunuri este diferită de cea prevăzută pentru bunurile imobile naționalizate, iar fondurile necesare provin de la bugetul de stat.

2. Procedura prevăzută de Legea nr. 247/2005 pentru stabilirea cuantumului despăgubirilor

52. Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile justiției și proprietății, aflată în prezent în vigoare, a modificat substanțial legile anterioare referitoare la despăgubiri, stabilind în mod special o procedură administrativă unificată pentru cererile referitoare la bunuri ce intră sub incidența legilor nr. 1/2000 și nr. 10/2000 și a ordonanțelor de urgență ale Guvernului nr. 83/1999 și nr. 94/2000.

53. Aceasta prevede că, în lipsa restituirii, beneficiarii măsurilor de reparație pot alege între compensarea creanței lor prin bunuri și servicii și plata unei despăgubiri calculate conform „practicii și standardelor interne și internaționale în materie de despăgubire pentru imobile și case preluate abuziv de către stat”.

54. Rolul principal în punerea în aplicare a acestei legi a fost încredințat celor două structuri nou-înființate: Comisia Centrală pentru Stabilirea Despăgubirilor (*Comisia Centrală*) și Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților (*ANRP*).

55. Au fost acordate noi termene pentru introducerea cererilor de restituire sau de despăgubire, și anume 60 de zile pentru terenurile agricole și 6 luni pentru bunurile imobile care au aparținut cultelor religioase și organizațiilor minorităților naționale.

56. Deciziile autorităților locale prin care se acordă sau se propune acordarea de despăgubiri trebuie să facă obiectul unui control al legalității din partea prefectului, care este însărcinat apoi cu transmiterea lor către Comisia Centrală.

57. Prevederile ce reglementează controlul legalității au fost precizate prin Hotărârea Guvernului nr. 128/2008. Potrivit acestor prevederi, dacă prefectul consideră că decizia primarului sau a celorlalte autorități administrative locale este ilegală, o poate contesta pe calea contenciosului administrativ în termen de un an de la data deciziei.

58. La primirea dosarului, Comisia Centrală trebuie să verifice legalitatea refuzului de restituire a bunului imobil, apoi să transmită dosarul la „evaluatori agreeți” pentru ca aceștia să stabilească cuantumul despăgubirii. Pe baza raportului de evaluare, Comisia Centrală eliberează un „titlu de despăgubire” sau trimite dosarul la autoritățile locale pentru reexaminare.

59. Legea nr. 247/2005 nu stabilește nici termenele, nici ordinea în care Comisia Centrală trebuie să examineze dosarele. La data de 28 februarie 2006, Comisia Centrală a hotărât ca ordinea de analizare a dosarelor să fie aleatorie. La data de 16 septembrie 2008, aceasta a revenit asupra hotărârii sale și a stabilit că dosarele trebuie examinate în ordinea înregistrării lor.

3. Mecanismul introdus prin Legea nr. 247/2005 pentru plata despăgubirilor

60. În vederea plății despăgubirilor stabilite de Comisia Centrală, a fost înființat un organism de plasament colectiv de valori mobiliare numit Fondul „Proprietatea”. Majoritatea capitalului său este constituit din active ale statului în diferite întreprinderi.

61. Legea nr. 247/2005 stabilea că, în termen de 30 de zile de la crearea sa, Fondul „Proprietatea” trebuie să ia măsurile necesare, în vederea coterii acțiunilor sale la bursă, pentru ca beneficiarii deciziilor de despăgubire emise în baza legilor de restituire să își poată vinde acțiunile și să încaseze prețul în orice moment.

62. Începând din luna iulie 2005, Legea nr. 247/2005 a fost modificată de mai multe ori, atât în ceea ce privește funcționarea și finanțarea Fondului „Proprietatea”, cât și în ceea ce privește modalitățile de calcul și procedurile de acordare a despăgubirilor.

63. La data de 28 iunie 2007, Guvernul a adoptat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 81/2007 pentru accelerarea procedurii de acordare a despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv, care a modificat organizarea și funcționarea Fondului „Proprietatea”.

Printre alte măsuri, această ordonanță, confirmată ulterior de Legea nr. 142/2010 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 81/2007 pentru accelerarea procedurii de acordare a despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv, le acordă beneficiarilor de titluri la Fondul „Proprietatea” posibilitatea să încaseze o parte din sumă în numerar.

64. Conform Hotărârii Guvernului nr. 128/2008 privind modificarea și completarea Normelor metodologice de aplicare a titlului VII „Regimul stabilirii și plății despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv” din Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1.095/2005 referitoare la punerea în aplicare a Ordonanței Guvernului nr. 81/2007, după emiterea „titlului de despăgubire” de către Comisia Centrală, partea interesată are posibilitatea să aleagă între a primi o parte din sumă în numerar [în limita a 500.000 lei românești (RON)] și restul în acțiuni și a primi întreaga sumă în acțiuni. Această alegere trebuie făcută la ANRP, care trebuie să înlocuiască „titlul de despăgubire” cu un „titlu de plată” corespunzător cuantumului sumei de plată în numerar și un „titlu de conversie” corespunzător restului sumei ce va fi convertită în acțiuni la Fondul „Proprietatea”.

65. Această alegere se poate face într-un termen de 3 ani de la data emiterii de către Comisia Centrală a „titlului de despăgubire”. Cererile de opțiune trebuie analizate în ordine cronologică, însă nu s-a stabilit în mod expres niciun termen în acest sens.

66. Plata sumelor în numerar mai mici sau egale cu 250.000 RON trebuie efectuată într-un termen de un an de la data emiterii titlului de plată și într-un termen de 2 ani pentru sumele cuprinse între 250.000 și 500.000 RON.

67. Prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 62/2010 pentru modificarea și completarea Legii nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989, și pentru suspendarea aplicării unor dispoziții din titlul VII al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, plata sumelor în numerar a fost suspendată pentru o perioadă de 2 ani, pentru ca echilibrul bugetar să poată fi menținut. În această perioadă, „titlurile de despăgubire” nu pot fi convertite decât în acțiuni la Fondul „Proprietatea”.

B. Rezumatul practicii judiciare interne pertinente

1. Poziția Curții Constituționale

68. La cererea parlamentarilor, Curtea Constituțională a analizat, în cadrul controlului de constituționalitate efectuat înaintea intrării lor în vigoare, conformitatea cu Constituția a legilor nr. 112/1995, 1/2000, 10/2001 și 247/2005. Prin deciziile pronunțate la datele de 19 iulie 1995, 27 decembrie 1999, 7 februarie 2001 și 6 iulie 2005, ea a statuat că aceste legi sunt conforme cu Constituția, cu excepția prevederilor Legii nr. 112/1995, care confirmau dreptul de proprietate al statului asupra imobilelor transferate în patrimoniul său fără titlu și care condiționau acordarea măsurilor de reparație de aducerea dovezii că solicitantul avea reședința permanentă în România.

69. În cadrul controlului de constituționalitate efectuat după intrarea lor în vigoare, Curtea Constituțională a fost chemată să se pronunțe din nou asupra constituționalității unora dintre prevederile lor. Aceasta a respins majoritatea excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor interne și a confirmat conformitatea acestor legi cu Constituția.

70. Prin Decizia nr. 830 din 8 iulie 2008, Curtea Constituțională a statuat că toate persoanele care au introdus în termenul legal o cerere în temeiul Legii nr. 10/2001 puteau pretinde măsuri de reparație și, în mod special, restituirea bunurilor lor în cazul în care naționalizarea a fost ilegală.

2. Jurisprudența curților și a tribunalelor interne, inclusiv cea a Înaltei Curți de Casație și Justiție

71. După intrarea în vigoare a Legii nr. 112/1995, practica instanțelor interne a suferit din cauza lipsei unui cadru legislativ stabil. Jurisprudența a oferit mai multe interpretări cu privire la noțiuni precum: „titlul de proprietate“ al statului, „buna-credință“ a cumpărătorului, „aparență în drept“, precum și la raporturile dintre acțiunea în revendicare și procedurile de restituire prevăzute de legile speciale (a se vedea *Păduraru*, menționată mai sus, § 96).

72. În ceea ce privește poziția Înaltei Curți de Casație și Justiție referitoare la competența instanțelor interne pentru a statua asupra cererilor de restituire a bunurilor naționalizate, în lipsa unui răspuns din partea autorităților administrative la notificările adresate în temeiul Legii nr. 10/2001, Secțiile Unite, statuând asupra unui recurs în interesul legii, au hotărât, prin Decizia nr. XX din 19 martie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 764 din 12 noiembrie 2007, că instanțele interne sunt competente să statueze asupra fondului cererilor și să dispună, dacă este cazul, restituirea bunurilor sau acordarea despăgubirilor prevăzute de lege.

73. Prin două decizii, nr. LIII (53) din 4 iunie 2007 și 33 din 9 iunie 2008, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 769 din 13 noiembrie 2007, respectiv nr. 108 din 23 februarie 2009, Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, statuând tot cu privire la două recursuri în interesul legii, au hotărât că, după intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, acțiunile în revendicare ale bunurilor expropriate sau naționalizate înainte de 1989, introduse în paralel cu procedura de restituire reglementată prin Legea nr. 10/2001, sunt inadmisibile. Cu toate acestea, în mod excepțional, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că persoana care deținea un „bun“, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție, putea introduce o acțiune în revendicare, cu condiția ca aceasta să nu aducă atingere drepturilor de proprietate dobândite de terți de bună-credință.

74. Prin Decizia nr. 52 din 4 iunie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 140 din 22 februarie 2008, Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, statuând de asemenea asupra unui recurs în interesul legii, au apreciat că procedura administrativă prevăzută de Legea nr. 247/2005 nu se aplică în cazul cererilor de restituire sau de despăgubire deja soluționate de autoritățile administrative locale în temeiul prevederilor Legii nr. 10/2001.

75. În ceea ce privește deciziile autorităților administrative locale de admitere a unei cereri de restituire sau de despăgubire în temeiul Legii nr. 10/2001, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că acestea au dat naștere la drepturi patrimoniale pentru persoana îndreptățită și că, prin urmare, ele nu puteau fi revocate sau anulate de autoritatea administrativă locală ori de Comisia Centrală (deciziile nr. 6.723 din 17 octombrie 2007 și nr. 6.812 din 10 noiembrie 2008 ale Secției civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție).

76. În ceea ce privește cererile transmise Comisiei Centrale în temeiul Legii nr. 247/2005 și care nu au făcut obiectul unei hotărâri, Înalta Curte de Casație și Justiție a declarat că instanțele nu se puteau substitui Comisiei Centrale pentru stabilirea despăgubirilor (deciziile nr. 4.894 din 27 aprilie 2009 și nr. 5.392 din 11 mai 2009 ale Secției civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție). În schimb, aceasta a considerat că, în ciuda lipsei unui termen legal impus Comisiei Centrale pentru adoptarea deciziei sale, aceasta din urmă are obligația de a se pronunța asupra cererilor de restituire sau de despăgubire într-un „termen rezonabil“, așa cum este interpretat de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (deciziile nr. 3.857 și 3.870 din 4 noiembrie 2008 ale Secției de contencios administrativ și fiscal a Înaltei Curți de Casație și Justiție).

C. Date statistice privind Fondul „Proprietatea“ și plata despăgubirilor

77. Statisticile comunicate de ANRP în luna mai 2010 și furnizate de Guvern sunt următoarele:

– în ceea ce privește Legea nr. 10/2001, la autoritățile locale au fost înregistrate 202.782 de cereri. 119.022 de dosare au fost analizate și în 56.000 din cazuri s-a propus acordarea unei despăgubiri;

– 46.701 de dosare constituite în temeiul Legii nr. 10/2001 și 375 de dosare constituite în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 83/1999 și al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 94/2000 au fost transmise Comisiei Centrale, care a eliberat 10.345 de „titluri de despăgubire”. Celelalte dosare sunt în curs de soluționare;

– în ceea ce privește legile nr. 18/1991 și nr. 1/2000 referitoare la terenurile agricole, conform unei estimări parțiale referitoare la 8 din cele 41 de județe, autorităților locale le-au fost adresate aproape un milion și jumătate de cereri de restituire sau de despăgubire. 55.271 de dosare constituite în temeiul acestor legi au fost transmise Comisiei Centrale, care a reținut 21.279 dintre ele și a eliberat 10.915 „titluri de despăgubire”. Celelalte dosare sunt în curs de examinare;

– în ceea ce privește cererile de restituire a terenurilor sau de despăgubire în temeiul Legii nr. 247/2005, peste 800.000 de cereri au fost înregistrate la autoritățile locale, din care circa 172.000 au fost admise cu propunere de despăgubire;

– din totalul beneficiarilor de „titluri de despăgubire”, 15.059 au ales să primească o parte din sumă în numerar, pentru un quantum total de circa 2 miliarde RON, adică circa 400 milioane euro. 3.850 de persoane au primit plăți pentru un total de circa 350 milioane RON, adică circa 80 milioane euro.

78. Instituie în decembrie 2005, acțiunile la Fondul „Proprietatea” încă nu sunt cotate la bursă. Cu toate acestea, din anul 2007, Fondul „Proprietatea” plătește dividende acționarilor săi și, din martie 2008, vânzarea acțiunilor fondului este permisă pe calea unor tranzacții directe, controlate de autoritatea de reglementare bursieră. De exemplu, în luna mai 2010 au fost înregistrate 206 cesiuni.

79. Potrivit informațiilor publicate la data de 4 iunie 2010 de Fondul „Proprietatea”, Ministerul Finanțelor Publice este acționarul majoritar, deținând 56% din acțiunile fondului. În plus, 103 acționari sunt persoane juridice care dețin, în total, 12% din acțiunile fondului, iar 3.622 de acționari sunt persoane fizice care dețin, în total, 31,4% din acțiunile fondului.

80. Conform unei estimări avansate de Guvern, suma necesară pentru plata despăgubirilor prevăzute de legile referitoare la despăgubiri se ridică la 21 miliarde euro. D. Textele Consiliului Europei

81. În Rezoluția sa Res(2004)3 privind hotărârile care ridică o problemă structurală subsecventă, adoptată la 12 mai 2004, Comitetul Miniștrilor a arătat următoarele:

„Comitetul Miniștrilor, în temeiul articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei (...) invită Curtea:

I. în măsura posibilităților, să identifice în hotărârile în care constată o încălcare a Convenției ceea ce, în opinia sa, ridică o problemă structurală subsecventă și originea acestei probleme, în special atunci când ea este susceptibilă a da naștere unor numeroase cereri, astfel încât să ajute statele să găsească soluția potrivită și Comitetul Miniștrilor să supravegheze executarea hotărârilor;

II. să semnaleze în special orice hotărâre care cuprinde indicații cu privire la existența unei probleme structurale și la originea acestei probleme nu numai statului în cauză și Comitetului Miniștrilor, ci și Adunării Parlamentare, secretarului general al Consiliului Europei și comisarului pentru drepturile omului din cadrul Consiliului Europei, și să semnaleze într-un mod adecvat aceste hotărâri în baza de date a Curții.”

82. Recomandarea Comitetului Miniștrilor Rec(2004)6 privind îmbunătățirea căilor de recurs interne, adoptată la data de 12 mai 2004, are următorul conținut:

„Comitetul Miniștrilor, în temeiul articolului 15.b din Statutul Consiliului Europei (...) recomandă statelor membre, luând în considerare exemplele de bune practici menționate în anexă:

I. să se asigure, printr-o observare constantă, în lumina jurisprudenței Curții, că există recursuri interne pentru orice persoană care invocă într-un mod justificabil o încălcare a Convenției și că aceste recursuri sunt efective, în măsura în care ele pot conduce la o decizie pe fondul plângerii și la un remediu adecvat al oricărei încălcări constatate;

II. să reanalizeze, în urma hotărârilor Curții care constată deficiențe structurale sau generale în dreptul sau practica statului, caracterul efectiv al recursurilor interne existente și, dacă este cazul, să creeze recursuri efective, pentru a evita aducerea în fața Curții a cauzelor repetitive;

III. să acorde o atenție deosebită, în cadrul punctelor I și II de mai sus, existenței recursurilor efective în cazul unei afirmații justificabile privind durata excesivă a procedurilor jurisdicționale (...).”

83. Partea relevantă din anexa la Recomandarea Comitetului Miniștrilor Rec(2004)6 prevede următoarele:

„(...) 13. După ce o hotărâre a Curții care relevă deficiențe structurale sau generale în dreptul sau în practica statului («hotărâre-pilot») a fost adoptată, iar un număr mare de cereri privitoare la aceeași problemă («cauze repetitive») sunt pe rol sau susceptibile de a fi introduse la Curte, statul pârât trebuie să se asigure că potențialii reclamanți dispun de un recurs efectiv care să le permită să se adreseze unei autorități naționale competente, recurs care ar putea fi, în egală măsură, utilizat de reclamanții actuali. Un astfel de recurs rapid și eficient le-ar permite să obțină deja o reparație la nivel intern, în conformitate cu principiul subsidiarității sistemului Convenției.

14. Introducerea unui astfel de recurs intern ar putea contribui, de asemenea, în mod semnificativ, la reducerea volumului de muncă al Curții. Deși executarea rapidă a hotărârii-pilot rămâne esențială pentru soluționarea problemei structurale și prevenirea în acest fel a cererilor viitoare privind aceeași problemă, poate exista o categorie de persoane care au fost deja afectate de această problemă înainte de rezolvarea sa. Pentru aceste persoane, existența unui recurs menit să garanteze o reparație la nivel intern ar permite Curții să le invite să utilizeze noul recurs și, dacă este cazul, să declare inadmisibile cererile lor.

15. Pot exista mai multe opțiuni pentru a atinge acest obiectiv, în funcție, printre altele, de natura problemei structurale în discuție și după cum persoana afectată de această problemă a introdus sau nu o cerere la Curte.

16. În special, în urma unei hotărâri-pilot care a relevat o problemă structurală specifică, ar putea fi, de exemplu, adoptată o abordare ad hoc, prin care statul vizat să examineze oportunitatea introducerii unui recurs specific sau a extinderii unui recurs existent pe cale legislativă sau jurisprudențială.

17. În cadrul acestei examinări de la caz la caz, statele ar putea prevedea, dacă acest lucru se dovedește oportun, posibilitatea redeschiderii procedurilor similare celor dintr-o cauză-«pilot» care a stabilit o încălcare a Convenției, pentru a degreva Curtea de aceste cauze și, dacă este cazul, pentru a pune la dispoziția persoanei vizate un remediu mai rapid. Criteriile enumerate în Recomandarea Rec(2000)2 a Comitetului Miniștrilor pot servi drept sursă de inspirație în acest sens.

18. În cazul în care astfel de recursuri specifice au fost create ca urmare a unei hotărâri-pilot, guvernele ar trebui să informeze rapid Curtea, pentru ca aceasta să le poată lua în considerare în examinarea cauzelor repetitive.

19. Cu toate acestea, nu va fi necesar sau adecvat să se creeze recursuri noi pentru orice cauză în care o hotărâre a Curții a identificat o problemă structurală sau să se acorde acestora un anumit efect retroactiv. În anumite cazuri, poate fi preferabil să se lase Curții

sarcina de a examina aceste cauze, în special pentru a evita obligarea reclamantului să suporte sarcina suplimentară a epuizării din nou a recursurilor interne care, în plus, nu ar fi înființate decât după adoptarea modificărilor legislative (...).”

84. La data de 2 martie 2010, cu ocazia celei de-a 1.078-a reuniune, delegații miniștrilor care supraveghează executarea hotărârilor Curții au reamintit cu privire la cauzele Străin, Viașu și cu privire la peste o sută de alte cauze românești de acest tip că aspectele pe care acestea le ridică se referă la o problemă sistemică importantă, legată în special de lipsa restituirii sau a despăgubirii pentru bunurile naționalizate, apoi revândute de stat unor terți. Aceștia au luat act de un plan de acțiune prezentat la data de 25 februarie 2010 de către autoritățile române, pe care le-au invitat să prezinte un calendar estimativ pentru adoptarea măsurilor luate în considerare. E. Drept comparat în materie de restituire sau de despăgubire pentru bunurile naționalizate înainte de 1989 în Europa Centrală și de Est

85. În anii de după cel de-al Doilea Război Mondial, regimurile comuniste din numeroase țări din Europa Centrală și de Est au naționalizat și expropriat masiv imobilele, precum și structurile industriale, bancare, comerciale și, cu excepția Poloniei, pe cele agricole.

86. La începutul anilor 1990, au fost adoptate măsuri de restituire în multe dintre aceste țări, ale căror situații politice și juridice erau diferite. Modalitățile și întinderea restituirilor difereau de la o țară la alta și s-a observat o mare diversitate în formele de despăgubire stabilite de state.

87. Anumite state nu au adoptat măsuri legislative cu privire la restituirea sau despăgubirea pentru bunurile naționalizate ori confiscate (Azerbaidjan, Bosnia-Herțegovina și Georgia).

88. Legislația poloneză nu prevede restituirea sau despăgubirea generală pentru bunurile confiscate ori naționalizate. Singura excepție se referă la regiunea Bugului și se limitează la a prevedea un drept la despăgubire. Acest drept se poate concretiza, la alegerea creditorului: prin deducerea valorii indexate a bunurilor abandonate din prețul bunurilor publice achiziționate prin intermediul unei proceduri de licitație sau prin plata unei despăgubiri pecuniare ce provine din fondul de despăgubire. Quantumul indemnizației ce i se poate plăti creditorului este plafonat prin lege la 20% din valoarea actuală a bunurilor pierdute în regiunea Bug.

89. Legislația ungară privitoare la despăgubirea parțială a daunelor cauzate de stat bunurilor cetățenilor prevede o despăgubire sub forma unei sume de bani sau a unor cupoane de despăgubire. Legea stabilește și un plafon.

90. Majoritatea țărilor în cauză limitează dreptul la restituire sau la despăgubire la anumite categorii de bunuri ori de persoane. Anumite state fixează în legislația lor termene, uneori foarte scurte, pentru prezentarea cererilor.

91. Anumite țări (Albania, Bulgaria, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și Lituania) prevăd diverse forme de restituire și/sau de despăgubire prin legile numite „de restituire”. Altele au inclus problema restituirii bunurilor în legi de reabilitare (Germania, Moldova, Republica Cehă, Rusia, Slovacia și Ucraina). În fine, problema este tratată și în legile proprietății (Germania, Bulgaria, Estonia, Republica Cehă și Slovenia).

92. În toate cazurile, restituirea nu este un drept absolut și poate fi supusă unor condiții sau limitări numeroase. Același lucru este valabil și pentru dreptul la o despăgubire.

1. Condițiile *ratione personae*

93. Restituirea bunurilor confiscate ori naționalizate sau despăgubirea poate să îi privească fie pe foștii proprietari, fie pe succesorii acestora (moștenitori legali în Albania). Anumite legislații, precum cele din Estonia, Lituania, Moldova, Republica Cehă, Slovacia și Slovenia, le impun solicitanților condiția să fi avut calitatea de cetățean în momentul confiscării sau să aibă calitatea de cetățean în momentul formulării cererii de restituire, iar uneori chiar ambele condiții. În plus, dreptul Slovaciei și al Estoniei impunea condiția ca

solicitantul să fi avut reședința permanentă în țara respectivă în momentul intrării în vigoare a legii și în momentul formulării cererii de restituire sau de despăgubire. Pentru sistemele care prevăd procedura de reabilitare, numai persoanele reabilite conform legii pot solicita restituirea bunurilor lor. Așa se întâmplă în Germania, Moldova, Republica Cehă, Rusia, Slovacia și Ucraina, țări în care dreptul la restituire sau la despăgubire decurge, integral ori parțial, din reabilitarea victimelor represiunii politice.

2. Categoriile de bunuri excluse de la restituire

94. Anumite legislații exclud de la restituire sau de la despăgubire mai multe categorii de bunuri.

95. În anumite state sunt excluse terenurile și clădirile al căror aspect a fost modificat (Germania), în altele, bunurile care și-au pierdut aspectul inițial (Estonia) sau bunurile care au dispărut ori care au fost distruse, precum și bunurile care au fost privatizate (Moldova, Rusia și Ucraina).

96. De altfel, în Estonia, bunurile militare, bunurile culturale sau sociale ori obiectele aflate sub protecția statului, precum și clădirile administrative ale autorităților de stat sau locale nu pot fi restituite. Conform legislației din Moldova, terenurile, pădurile, plantațiile plurianuale sau bunurile care au fost confiscate din motive fără nicio legătură cu represiunea politică sunt, de asemenea, excluse de la restituire.

97. În Rusia și în Ucraina, bunurile care au fost naționalizate conform legislației în vigoare la data respectivă sunt excluse de la restituire sau de la despăgubire.

98. În Lituania, restituirea este posibilă numai pentru imobilele cu destinația de locuință. În Serbia, legea nu prevede decât restituirea parțială a terenurilor agricole. În fine, în Republica Cehă și în Bulgaria, legile de restituire specifică bunurile cărora li se aplică.

3. Limitările temporale

99. Anumite legislații impun limitări temporale pentru introducerea unei cereri de restituire sau de despăgubire. Este cazul Albaniei și al Estoniei (în care foștii proprietari au beneficiat de mai puțin de un an pentru a-și depune cererea), al Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, al Republicii Cehe și al Slovaciei (un an de la data intrării în vigoare a legii privind reabilitarea).

100. Alte legislații limitează restituirea sau despăgubirea la bunurile naționalizate sau confiscate într-o anumită perioadă. De exemplu, legislația germană limitează despăgubirea la bunurile naționalizate după anul 1949, însă prevede o despăgubire pentru bunurile naționalizate în perioada 1945-1949 în zona de ocupație sovietică.

4. Formele de despăgubire și limitările lor

101. Mai multe țări au ales o despăgubire sub forma unui bun echivalent, de aceeași natură cu bunul naționalizat sau confiscat (Albania, Germania, Bulgaria, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și Muntenegru).

102. Atunci când schimbul este imposibil, legislațiile prevăd posibilitatea de a oferi un bun de altă natură, o sumă de bani, bonuri de compensare (Bulgaria și Ungaria), titluri sau obligațiuni de stat (Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Slovenia) sau părți sociale într-o întreprindere publică (Albania și Bulgaria).

103. Calcularea cuantumului despăgubirii plătite se bazează în principal pe valoarea de piață a bunului la momentul deciziei de restituire sau de despăgubire (Albania, Lituania, Moldova, Muntenegru, Polonia și Serbia) ori la momentul confiscării (Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei) sau pe suma stabilită printr-o lege.

104. Anumite țări adaugă alte considerente la cel al prețului pieței. Dacă despăgubirea constă în părți sociale, cuantumul este egal cu valoarea bunului la momentul deciziei sau cu valoarea bunului public privatizat (Albania).

105. În stabilirea cuantumului despăgubirii pot interveni și alți factori. De exemplu, în Germania se ține cont de valoarea bunului înainte de expropriere, ce va fi înmulțită cu un coeficient prevăzut de lege.

106. Anumite legislații stabilesc plafoane pentru despăgubire (Germania, Rusia, Ucraina) sau plăți eșalonate (Moldova).

5. Autoritățile competente să decidă cu privire la restituire sau la despăgubire

107. Autoritățile însărcinate să statueze cu privire la restituire sau la despăgubire pot fi de natură judiciară sau de natură administrativă. Printre cele mai frecvente se numără comisii speciale de restituire și de despăgubire (Albania, Bulgaria, Moldova, Muntenegru), organe administrative (Lituania), ministerul de finanțe sau ministerul justiției și chiar instanțe (Republica Cehă). În toate statele, deciziile organelor administrative pot fi contestate în fața instanțelor administrative sau civile.

ÎN DREPT

I. Asupra conexării cererilor

108. Curtea consideră în primul rând că, în interesul unei bune administrări a justiției, aplicând art. 42 § 1 din regulamentul său, se impune conexarea cererilor înregistrate sub nr. 30.767/05 și 33.800/06, deoarece faptele ce stau la originea celor două cauze prezintă similitudini. Cadrul legislativ și practicile administrative fiind similare, Curtea apreciază că prin conexarea celor două cereri s-ar permite o mai bună analiză a lor.

II. Asupra pretinsei încălcări a art. 6 § 1 din Convenție

109. Primele două reclamante, doamnele Atanasiu și Poenaru, pretind că respingerea acțiunii lor în revendicarea apartamentului nr. 1 și în anularea contractului de vânzare-cumpărare a acestuia le-a încălcat dreptul de acces la o instanță. Cea de-a treia reclamantă, doamna Solon, susține că durata procedurii de restituire a fost excesivă. Toate trei invocă art. 6 § 1 din Convenție, care prevede următoarele:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță (...) care va hotărî (...) asupra contestațiilor cu privire la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil (...).”

110. Curtea observă încă de la început că principalul capăt de cerere al doamnei Solon se referă la lipsa de eficiență a mecanismului de despăgubire, care ar fi contribuit și mai mult la prelungirea procedurii de despăgubire. Problema duratei procedurii fiind subsecventă celei a eficienței mecanismului de despăgubire, Curtea se va apleca asupra acestui capăt de cerere din perspectiva dreptului la respectarea bunurilor (paragrafele 150-194 de mai jos).

A. Asupra admisibilității

111. Curtea constată că acest capăt de cerere, pe care doamnele Atanasiu și Poenaru îl întemeiază pe art. 6 § 1 din Convenție și care se referă la pretinsa lipsă de acces la o instanță, nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Curtea constată că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, el trebuie declarat admisibil.

B. Asupra fondului

1. Argumentele părților

a) Reclamantele 112. Doamnele Atanasiu și Poenaru consideră că prin refuzul de a le analiza acțiunea în revendicare a apartamentului în litigiu pe motivul că ar fi trebuit să urmeze în prealabil procedura administrativă prevăzută în acest scop de Legea nr. 10/2001, instanțele interne le-au încălcat dreptul de acces la o instanță. Ele adaugă că, pentru a obține restituirea apartamentului, au utilizat toate căile de recurs oferite de dreptul intern, și anume acțiunea în revendicare și procedurile administrative reglementate prin legile nr. 112/1995 și nr. 10/2001, fără a obține vreodată o hotărâre pe fond.

b) Guvernul 113. Guvernul susține că respingerea acțiunii doamnelor Atanasiu și Poenaru nu a adus atingere dreptului de acces al părților interesate la o instanță, ci că a fost motivată de preocuparea instanțelor interne pentru păstrarea coerenței procedurilor de

restituire reglementate prin Legea nr. 10/2001. Acesta consideră că, în orice caz, reclamantele puteau să se bucure pe deplin de dreptul de acces la o instanță în cadrul căilor de atac puse la dispoziția lor prin Legea nr. 10/2001.

2. Aprecierea Curții

114. Curtea reamintește că art. 6 § 1 din Convenție garantează oricărei persoane dreptul ca o instanță să se pronunțe asupra oricărei contestații referitoare la drepturile și obligațiile sale cu caracter civil. Articolul consfințește astfel „dreptul la o instanță”, cu privire la care dreptul de acces, și anume dreptul de a sesiza instanța în materie civilă, nu constituie decât unul dintre aspecte.

115. Dreptul de acces la instanțe, recunoscut de art. 6 § 1 din Convenție, nu este absolut: el se pretează la limitări admise implicit deoarece, prin însăși natura sa, impune o reglementare de către stat. Statele contractante se bucură, în materie, de o anumită marjă de apreciere. Cu toate acestea, Curții îi revine obligația de a statua în ultimă instanță cu privire la respectarea cerințelor Convenției; ea trebuie să se convingă că limitările implementate nu restrâng accesul oferit individului într-un asemenea mod sau într-o asemenea măsură încât dreptul să fie încălcat în însăși substanța lui. În plus, o astfel de limitare nu este conformă cu art. 6 § 1 decât dacă urmărește un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit.

116. În această privință, trebuie reamintit faptul că scopul Convenției este să protejeze nu drepturi teoretice sau iluzorii, ci concrete și efective. Remarca este valabilă în special pentru dreptul de acces la instanțe, avându-se în vedere locul eminent pe care îl ocupă dreptul la un proces echitabil într-o societate democratică (*Prințul Hans-Adam II de Liechtenstein împotriva Germaniei* [MC], nr. 42.527/98, §§ 43-45, CEDO 2001-VIII).

117. În ceea ce le privește pe doamnele Atanasiu și Poenaru, Curtea constată că ele au formulat un recurs întemeiat pe prevederile Legii nr. 10/2001, însă decizia rămasă definitivă din data de 18 aprilie 2005 prin care primăria era obligată să le răspundă nu a fost niciodată executată, deși cererea lor data din 2001. Prin urmare, Curtea nu poate accepta argumentul Guvernului constând în afirmația că reclamantele au putut să beneficieze pe deplin de dreptul de acces la o instanță în cadrul căilor de recurs prevăzute de legile speciale de reparație.

118. În ceea ce privește acțiunea în revendicare întemeiată pe prevederile civile de drept comun, Curtea apreciază că respingerea sa motivată de necesitatea de a asigura aplicarea coerentă a legilor de reparație nu relevă, în sine, o problemă din perspectiva dreptului de acces la o instanță garantat de art. 6 § 1 din Convenție, cu condiția ca procedura prevăzută de Legea nr. 10/2001 să fie privită ca o cale de drept efectivă (*Faimblat*, menționată mai sus, § 33).

119. Or, din practica națională reiese că, la data evenimentelor, autoritățile competente își încălcau în mod repetat obligația ce le revenea de a răspunde la cererile de restituire sau de despăgubire în termenul legal de 60 de zile. Problema sistemică ce a împiedicat funcționarea procedurii instituite prin Legea nr. 10/2001 le-a pus pe persoanele interesate în imposibilitatea de a supune deciziile administrative controlului jurisdicțional prevăzut de lege.

120. În ceea ce privește posibilitatea de a sancționa întârzierea autorităților administrative în analizarea cererilor, Curtea observă că, prin decizia din data de 19 martie 2007, Secțiunile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție au hotărât ca, în lipsa unui răspuns din partea autorităților administrative în termenul legal, instanțele să fie abilitate să statueze în locul lor asupra fondului cererilor și să dispună, dacă este cazul, restituirea bunurilor. Acest recurs a devenit efectiv la data de 12 noiembrie 2007, la data publicării sale în Monitorul Oficial (*Faimblat*, menționată mai sus, § 42).

121. În lumina considerentelor de mai sus, Curtea concluzionează că, înainte ca recursul introdus prin decizia din 19 martie 2007 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție să devină efectiv, doamnele Atanasiu și Poenaru s-au aflat în imposibilitatea de a solicita în fața instanțelor interne restituirea apartamentului în litigiu.

122. Curtea admite că, în contextul complex și sensibil din punct de vedere social, însoțit de consecințele economice serioase ale tranziției României către un regim democratic și ale reparației nedreptăților trecutului, este posibil ca implementarea cadrului legislativ să fi întâmpinat dificultăți și să fi înregistrat întârzieri (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Broniowski împotriva Poloniei* [MC], nr. 31.443/96, § 162, CEDO 2004-V).

123. Cu toate acestea, lipsa de răspuns al autorităților administrative la cererile de restituire introduse în temeiul legilor nr. 112/1995 și nr. 10/2001, la care se adaugă lipsa, în perioada menționată mai sus, a unei căi de atac, le-a făcut pe doamnele Atanasiu și Poenaru să sufere o sarcină disproporționată, aducând astfel atingere substanței înseși a dreptului lor de acces la o instanță.

124. Rezultă că a avut loc încălcarea art. 6 § 1 din Convenție în ceea ce le privește pe doamnele Atanasiu și Poenaru.

III. Asupra pretensei încălcări a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție

125. Reclamantele consideră că imposibilitatea în care se află de a obține restituirea bunurilor lor imobile naționalizate sau de a fi despăgubite constituie o încălcare a dreptului la respectarea bunurilor, astfel cum este acesta recunoscut de art. 1 din Protocolul nr. 1, care prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții sau a amenzilor.”

A. Asupra excepției preliminare întemeiate pe incompatibilitatea ratione materiae cu prevederile Convenției a capătului de cerere formulat de doamnele Atanasiu și Poenaru

1. Argumentele părților

a) Guvernul

126. Guvernul susține că doamnele Atanasiu și Poenaru nu dețin un „bun” în sensul definit de jurisprudența Curții.

127. În ceea ce privește dreptul de a obține restituirea imobilelor naționalizate sau de a fi despăgubite în temeiul legislației interne, Guvernul subliniază că legile de reparație nu au restabilit în mod automat dreptul de proprietate al foștilor proprietari asupra imobilelor naționalizate.

128. Acesta susține că nici constatarea ilegalității naționalizării unui imobil, nici depunerea unei cereri de restituire sau de despăgubire nu sunt suficiente pentru a constata existența unei creanțe care să atragă după sine protecția oferită prin art. 1 din Protocolul nr. 1. În acest sens, Guvernul arată că dreptul de a fi despăgubit este condiționat de respectarea cerințelor procedurale și materiale enunțate de legile de reparație și, în mod special, de Legea nr. 10/2001.

129. Or, în opinia Guvernului, analiza conformității cererilor cu exigențele menționate mai sus este atributul exclusiv al autorităților administrative și jurisdicționale competente. Mai exact, Guvernul consideră că recunoașterea unei creanțe irevocabile și suficient de bine stabilite în dreptul intern nu are loc decât în urma controlului de legalitate exercitat de prefect asupra deciziilor autorităților locale care au analizat în primă instanță cererile de reparație introduse în baza Legii nr. 10/2001.

130. Arătând că autoritățile administrative sau instanțele interne nu le-au recunoscut doamnelor Atanasiu și Poenaru în niciun moment un drept la restituirea apartamentului în litigiu sau la o despăgubire, Guvernul concluzionează că aceste reclamante nu erau nici

titularele unui bun, nici ale unei creanțe față de stat în baza căreia să poată pretinde că au cel puțin o „speranță legitimă” de a obține beneficiul efectiv al unui bun.

b)Reclamantele

131. Doamnele Atanasiu și Poenaru se opun argumentului Guvernului.

132. Ele consideră că, în circumstanțele specifice ale legislației române referitoare la restituirea imobilelor naționalizate, existența unui „bun”, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție, rezultă din întrunirea a trei condiții: intrarea în vigoare a Legii nr. 10/2001, voința persoanei interesate de a beneficia de ea, exprimată prin depunerea unei cereri administrative, și lipsa unui răspuns din partea autorității administrative în termenul legal.

133. În ceea ce privește situația lor specială, doamnele Atanasiu și Poenaru reamintesc faptul că numeroase hotărâri definitive au constatat ilegalitatea naționalizării întregului imobil și au dispus restituirea celorlalte apartamente. Prin urmare, ele consideră că recunoașterea ilegalității naționalizării este valabilă și pentru apartamentul nr. 1. Ele susțin că în prezent dispun de un bun actual sau, cel puțin, de o „speranță legitimă” de a obține restituirea lui sau o despăgubire.

2. Aprecierea Curții

a)Principii ce decurg din jurisprudența Curții

134. Curtea reamintește că un reclamant nu poate pretinde o încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1 decât în măsura în care hotărârile pe care le critică se referă la „bunurile” sale în sensul acestei prevederi. Noțiunea „bunuri” poate cuprinde atât „bunuri actuale”, cât și valori patrimoniale, inclusiv creanțe, în baza cărora un reclamant poate pretinde că are cel puțin o „speranță legitimă” de a obține beneficiul efectiv al unui drept de proprietate (*Gratzinger și Gratzingerova împotriva Republicii Ceha* (dec.) [MC], nr. 39.794/98, § 69, CEDO 2002-VII).

135. Curtea reamintește, de asemenea, că art. 1 din Protocolul nr. 1 nu poate fi interpretat în sensul că ar impune statelor contractante o obligație generală de a restitui bunurile ce le-au fost transferate înainte să ratifice Convenția (*Jantner împotriva Slovaciei*, nr. 39.050/97, § 34, 4 martie 2003).

136. În schimb, atunci când un stat contractant, după ce a ratificat Convenția, inclusiv Protocolul nr. 1, adoptă o legislație care prevede restituirea totală sau parțială a bunurilor confiscate într-un regim anterior, se poate considera că acea legislație generează un nou drept de proprietate apărut de art. 1 din Protocolul nr. 1 în beneficiul persoanelor care întrunesc condițiile de restituire (*Kopecký împotriva Slovaciei* [MC], nr. 44.912/98, § 35, CEDO 2004-IX).

137. Dacă interesul patrimonial în cauză este de ordinul creanței, el nu poate fi considerat o „valoare patrimonială” decât dacă are o bază suficientă în dreptul intern, de exemplu atunci când este confirmat printr-o jurisprudență bine stabilită a instanțelor (*Kopecký*, menționată mai sus, § 52).

b)Aplicarea principiilor menționate mai sus

138. Curtea constată că părțile au puncte de vedere divergente în ceea ce privește interpretarea prevederilor legilor de reparație și, în mod special, în ceea ce privește momentul de la care persoana care s-a prevalat de aceste legi devine titularul unui drept la restituirea bunului sau la despăgubire.

139. Curtea nu consideră necesar să soluționeze această controversă, care ține de teoria și de practica internă.

140. Astfel, Curții îi este suficient să constate, ținând cont de sensul autonom al noțiunii „bunuri” și de criteriile reținute în jurisprudența Curții, că existența unui „bun actual” în patrimoniul unei persoane este în afara oricărui dubiu dacă, printr-o hotărâre definitivă și executorie, instanțele i-au recunoscut acesteia calitatea de proprietar și dacă în dispozitivul hotărârii ele au dispus în mod expres restituirea bunului. În acest context, refuzul

administrației de a se conforma acestei hotărâri constituie o ingerință în dreptul la respectarea bunurilor, care ține de prima frază a primului alineat al art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Păduraru*, menționată mai sus, §§ 65 și 75).

141. Curtea constată că, de la intrarea în vigoare a legilor nr. 1/2000 și nr. 10/2001 și mai ales a Legii nr. 247/2005, dreptul intern prevede un mecanism care trebuie să conducă fie la restituirea bunului, fie la acordarea unei despăgubiri.

142. Prin urmare, Curtea apreciază că transformarea într-o „valoare patrimonială”, în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, a interesului patrimonial ce rezultă din simpla constatare a ilegalității naționalizării este condiționată de întrunirea de către partea interesată a cerințelor legale în cadrul procedurilor prevăzute de legile de reparație și de epuizarea căilor de atac prevăzute de aceste legi.

143. În speță, Curtea observă că nicio instanță sau autoritate administrativă internă nu le-a recunoscut doamnelor Atanasiu și Poenaru în mod definitiv un drept de a li se restitui apartamentul în litigiu. Hotărârile invocate de reclamante (paragraful 19 de mai sus), deși toate constată că naționalizarea întregului imobil a fost ilegală, nu constituie un titlu executoriu pentru restituirea acestui apartament.

144. Rezultă că acest apartament nu reprezintă un „bun actual” în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, de care reclamantele s-ar putea prevala.

145. Totuși, dacă constatarea judiciară a naționalizării abuzive a imobilului nu atrage după sine în mod automat un drept de restituire a bunului, Curtea observă că ea dă dreptul la o despăgubire din moment ce din hotărârile instanțelor interne ce au dobândit autoritate de lucru judecat reiese că condițiile legale impuse pentru a beneficia de măsurile de reparație, și anume naționalizarea ilegală a bunului și dovada calității de moștenitor a fostului proprietar, erau întrunite. Curtea acordă importanță și faptului că Primăria București refuză încă să se conformeze deciziei irevocabile a Înaltei Curți de Casație și Justiție din data de 18 aprilie 2005, fără a oferi o justificare valabilă.

146. Prin urmare, trebuie concluzionat că, în ciuda faptului că primăria nu a emis până în prezent o decizie, reclamantele sunt cel puțin beneficiarele unui drept de a fi despăgubite. Având în vedere hotărârile judecătorești interne, care reprezintă, în sensul hotărârilor anterioare ale Curții, „o jurisprudență bine stabilită a instanțelor”, această creanță constituie un „interes patrimonial” suficient de bine stabilit în dreptul intern și care ține de noțiunea „bun” la care se referă art. 1 din Protocolul nr. 1 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Kopecký*, menționată mai sus, § 52).

147. Rezultă că excepția Guvernului nu poate fi reținută.

148. În fine, Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De altfel, aceasta constată că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, el trebuie declarat admisibil.

B. Asupra admisibilității capătului de cerere formulat de doamna Solon

149. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este vădit neîntemeiat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. Pe de altă parte, aceasta constată că nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, el trebuie declarat admisibil.

C. Asupra fondului

1. Argumentele părților

a) Guvernul

150. Guvernul arată că reclamantele au utilizat posibilitatea de a se adresa autorităților administrative pentru a li se acorda o despăgubire în temeiul Legii nr. 10/2001, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 247/2005.

151. În opinia Guvernului, mecanismul implementat de această din urmă lege și care se referă la înființarea Fondului „Proprietatea” este de natură să le ofere persoanelor îndreptățite despăgubiri în cuantum egal cu valoarea de piață a bunurilor. Conform ultimelor

modificări ale Legii nr. 247/2005, o parte a despăgubirii ar putea fi plătită în numerar dacă creanța nu depășește 500.000 RON. Guvernul argumentează că o anumită întârziere la plată este inevitabilă, dată fiind complexitatea procesului de despăgubire.

152. În ceea ce privește progresele făcute pentru ca Fondul „Proprietatea” să devină funcțional, Guvernul arată, în observațiile sale scrise din data de 24 aprilie 2009, că procedura de evaluare a activelor fondului aproape că a ajuns la final, la fel ca și procedura de selecție a administratorului fondului.

153. În observațiile sale prezentate în cadrul audierii, Guvernul arată că, din anul 2007, Fondul „Proprietatea” plătește dividende acționarilor săi. De altfel, la data de 9 septembrie 2010, Guvernul a precizat că acționarii Fondului „Proprietatea” au hotărât repartizarea dividendelor pentru perioada 2008/2009 și că administratorul fondului a fost mandatat să facă demersurile necesare în vederea coterii acțiunilor la bursă înainte de 22 decembrie 2010.

154. Guvernul face trimitere la planul de acțiune trimis Comitetului Miniștrilor la data de 25 februarie 2010 și care trebuie să permită identificarea celor mai bune soluții pentru a eficientiza procesul de restituire. Printre soluțiile luate în considerare se numără înființarea unei comisii interministeriale, modificarea legislației în materie și organizarea de discuții cu asociații și cu societatea civilă.

155. Invocând statisticile furnizate, Guvernul arată că cererile de despăgubire sunt numeroase (paragraful 77 de mai sus) și că valoarea totală a despăgubirilor aprobate reprezintă o sarcină bugetară importantă.

156. În ceea ce privește Cauza *Solon*, Guvernul consideră că, pe calea contestației îndreptate împotriva deciziei administrative, dreptul reclamantei de a fi despăgubită nu a putut fi confirmat decât la data de 30 martie 2006 (paragraful 37 de mai sus); de altfel, acesta susține că perioada care s-a scurs până la decizia administrativă dată de Universitatea din Craiova la data de 24 martie 2009 nu a fost excesivă.

157. În plus, Guvernul susține că eficiența mecanismului de despăgubire prin intermediul Fondului „Proprietatea” nu intră în discuție în Cauza *Solon*, având în vedere valoarea despăgubirii, care nu ar depăși plafonul de 500.000 RON.

b) Reclamantele

158. Reclamantele susțin că lipsa restituirii sau a despăgubirii, până în prezent, este de natură să încalce dreptul la respectarea bunurilor lor. Ele consideră că mecanismul de despăgubire stabilit de legislația internă nu este eficient.

(i) Argumentele doamnelor Atanasiu și Poenaru

159. Reclamantele insistă asupra complexității legilor de restituire și asupra incoerențelor legislative și jurisprudențiale care ar fi consecința nenumăratelor modificări ce au avut loc într-o perioadă de aproape 20 de ani.

160. Ele susțin o dublă încălcare a art. 1 din Protocolul nr. 1. Pe de o parte, ele consideră că a avut loc o încălcare a acestei prevederi din punct de vedere substanțial din cauza vânzării ilegale și cu rea-credință a apartamentului nr. 1, deși statul era la curent cu cererea de restituire introdusă de proprietarul legitim. Pe de altă parte, ele susțin că a avut loc o încălcare procedurală a dreptului la respectarea bunurilor din moment ce toate procedurile administrative și judiciare utilizate pentru a recupera bunul s-au dovedit ineficiente din cauza deficiențelor mecanismului de restituire și de despăgubire implementat de stat.

(ii) Argumentele doamnei Solon

161. Reclamanta insistă pe lipsa totală de despăgubire. După părerea ei, Guvernul nu a demonstrat existența niciunei circumstanțe excepționale capabile să justifice întârzierea în punerea în aplicare a legilor de reparație. Ea declară că Fondul „Proprietatea” nu funcționează încă în așa fel încât să conducă la acordarea efectivă a unei despăgubiri. Ea consideră că această situație îi este imputabilă exclusiv statului, care întârzie în mod nejustificat să ia

măsurile legale și administrative necesare pentru a face ca exercitarea dreptului la restituire sau la despăgubire să fie efectivă și rapidă.

2. Aprecierea Curții

a) Principiile generale ce decurg din jurisprudența Curții

162. Curtea consideră necesar să reamintească în primul rând principiile care se desprind din jurisprudența sa în materie.

163. Privarea de un drept de proprietate sau de un alt drept real constituie, în principiu, un act instantaneu și nu creează o situație continuă de „privare de drept” [*Malhous împotriva Republicii Cehe* (dec.) [MC], nr. 33.071/96, CEDO 2000-XII].

164. Așa cum art. 1 din Protocolul nr. 1 nu garantează un drept de a dobândi bunuri, el nu le impune statelor contractante nicio restricție cu privire la libertatea lor de a stabili domeniul de aplicare a legilor pe care le pot adopta în materie de restituire a bunurilor și de a alege condițiile în care acceptă să restituie drepturile de proprietate persoanelor deposedate [*Van der Mussele împotriva Belgiei*, 23 noiembrie 1983, § 48, seria A nr. 70; *Slivenko împotriva Letoniei* (dec.) [MC], nr. 48.321/99, § 121, CEDO 2002-II, și *Jantner*, menționată mai sus, § 34].

165. În schimb, art. 1 din Protocolul nr. 1 cere ca ingerința autorității publice în exercitarea dreptului la respectarea bunurilor să fie legală (*Fostul rege al Greciei și alții împotriva Greciei* [MC], nr. 25.701/94, § 79, CEDO 2000-XII, și *Iatridis împotriva Greciei* [MC], nr. 31.107/96, § 58, CEDO 1999-II). Principiul legalității presupune și existența unor norme de drept intern suficient de accesibile, precise și previzibile în aplicarea lor (*Beyeler împotriva Italiei* [MC], nr. 33.202/96, §§ 109-110, CEDO 2000-I).

166. În plus, orice ingerință în exercitarea unui drept sau a unei libertăți recunoscute de Convenție trebuie să urmărească un scop legitim. De asemenea, în cauzele care presupun o obligație pozitivă, trebuie să existe o justificare legitimă pentru inacțiunea statului. Principiul „justului echilibru”, inerent însuși art. 1 din Protocolul nr. 1, presupune existența unui interes general al comunității. Datorită unei cunoașteri directe a societății lor și a nevoilor acesteia, autoritățile naționale sunt, în principiu, mai bine plasate decât judecătorul internațional pentru a determina ceea ce este de „utilitate publică”. În mecanismul de protecție instituit de Convenție, acestora le revine, așadar, obligația de a se pronunța primele asupra existenței unei probleme de interes general ce justifică măsuri aplicabile în domeniul exercitării dreptului de proprietate, inclusiv măsuri ce presupun privări și restituiri de bunuri. Prin urmare, ele se bucură aici de o anumită marjă de apreciere, ca în alte domenii asupra cărora se extind garanțiile Convenției. În plus, noțiunea „utilitate publică” este amplă prin natura sa. În mod special, decizia de a adopta legi referitoare la privarea de proprietate sau care prevăd o despăgubire din fonduri publice pentru bunuri expropriate presupune, de obicei, analiza unor chestiuni politice, economice și sociale. Considerând că este normal ca legislatorul să dispună de o largă marjă în politica sa economică și socială, Curtea a declarat că respectă modul în care acesta concepe imperatiile „utilității publice”, cu excepția cazului în care judecata sa se dovedește a fi vădit lipsită de temei rezonabil (*James și alții împotriva Regatului Unit*, 21 februarie 1986, § 46, seria A nr. 98, *Fostul rege al Greciei și alții*, menționată mai sus, § 87, și *Broniowski*, menționată mai sus, § 149).

167. Atât atingerea adusă respectării bunurilor, cât și abținerea de la acțiune trebuie să păstreze un just echilibru între cerințele interesului general al comunității și imperatiile apărării drepturilor fundamentale ale individului. În mod special, trebuie să existe un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit prin orice măsură aplicată de stat, inclusiv măsurile care privează o persoană de proprietatea sa. În fiecare cauză ce presupune pretinsa încălcare a acestei prevederi, Curtea trebuie să verifice dacă, din cauza acțiunii sau inacțiunii statului, persoana în cauză a fost nevoită să suporte o sarcină

disproporționată și excesivă (*Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei*, 23 septembrie 1982, § 73, seria A nr. 52).

168. Pentru a aprecia conformitatea conduitei statului cu art. 1 din Protocolul nr. 1, Curtea trebuie să se dedice unei analize globale a diferitelor interese în cauză, ținând cont că scopul Convenției este să protejeze drepturi „concrete și efective“. Ea trebuie să meargă dincolo de aparențe și să cerceteze realitatea situației litigioase. Această apreciere poate să se refere nu numai la modalitățile de despăgubire aplicabile - dacă situația este similară cu o privare de libertate - ci și la conduita părților, inclusiv la mijloacele utilizate de stat și la punerea lor în aplicare. În acest sens, trebuie subliniat că incertitudinea - fie ea legislativă, administrativă sau legată de practicile aplicate de autorități - este un factor ce trebuie luat în considerare pentru a aprecia conduita statului. Într-adevăr, atunci când în cauză este o chestiune de interes general, puterile publice sunt obligate să reacționeze în timp util, în mod corect și cu cea mai mare coerență (*Vasilescu împotriva României*, 22 mai 1998, § 51, Culegere de hotărâri și decizii 1998-III).

b)Aplicarea principiilor menționate mai sus în cauzele referitoare la măsuri de reparație într-un context de reformă politică și economică

169. Curtea a stabilit că principiile menționate mai sus sunt valabile, de asemenea, în situația unor modificări fundamentale ale sistemului unei țări, precum cele pe care le reprezintă tranziția de la un regim totalitar la o formă democratică de guvernare și reforma structurii politice, juridice și economice a statului, fenomene ce conduc inevitabil la adoptarea unor legi economice și sociale pe scară largă (*Broniowski*, menționată mai sus, § 149).

170. În materie de restituire de proprietăți, o legislație de mare anvergură, mai ales dacă execută un program de reformă economică și socială, nu poate asigura o dreptate completă în fața varietății de situații în care se află numeroasele persoane în cauză. Este în primul rând obligația autorităților interne, în special a Parlamentului, de a cântări avantajele și dezavantajele inerente diferitelor soluții dintre care să se poată alege, știut fiind faptul că este vorba de o alegere politică (a se vedea *James și alții*, menționată mai sus, §§ 68-69, și, *mutatis mutandis*, *Olaru și alții împotriva Moldovei*, nr. 476/07, 22.539/05, 17.911/08 și 13.136/07, § 55, 28 iulie 2009).

171. Curtea a recunoscut deja că punerea în balanță a drepturilor în cauză și a câștigurilor și pierderilor diferitelor persoane afectate de procesul de transformare a economiei și a sistemului juridic al statului constituie un exercițiu de o dificultate deosebită.

172. În aceste circumstanțe, autoritățile naționale trebuie să beneficieze de o largă marjă de apreciere, nu numai pentru a alege măsurile care să reglementeze raporturile de proprietate din țară, ci și pentru a avea la dispoziție timpul necesar pentru punerea lor în aplicare.

173. Totuși, această marjă, oricât de mare ar fi ea, nu este nelimitată, iar exercitarea puterii discreționare a statului, chiar și în cadrul celei mai complexe reforme a statului, nu poate determina consecințe incompatibile cu normele stabilite prin Convenție (*Broniowski*, menționată mai sus, § 182).

174. Conform art. 1 din Protocolul nr. 1, statul are dreptul de a expropria bunuri - inclusiv orice drepturi la despăgubire consfințite de lege - și de a reduce, chiar foarte mult, nivelul despăgubirilor prin mijloace legislative. Ceea ce prevede art. 1 din Protocolul nr. 1 este ca valoarea despăgubirii acordate pentru o privare de proprietate operată de stat să fie „în mod rezonabil în raport“ cu valoarea bunului. O lipsă totală de despăgubire nu poate fi considerată ca fiind compatibilă cu art. 1 din Protocolul nr. 1 decât în cazuri excepționale (*Broniowski*, menționată mai sus, § 186).

175. Art. 1 din Protocolul nr. 1 nu garantează un drept la o compensație integrală în orice circumstanțe, o compensație numai parțială nefăcând privarea de proprietate nelegitimă eo ipso în toate cazurile. În mod special, niște obiective legitime „de utilitate publică“, precum

cele care urmăresc măsuri de reformă economică sau de dreptate socială pot milita pentru o rambursare mai mică decât valoarea de piață integrală [James și alții, menționată mai sus, § 54; *Lithgow și alții împotriva Marii Britanii*, 8 iulie 1986, § 120, seria A nr. 102, și *Scordino împotriva Italiei* (nr. 1) [MC], nr. 36813/97, §§ 95 și următoarele, CEDO 2006-V]. 176. Astfel, Curtea a admis în mod explicit în cauzele *Broniowski* și *Wolkenberg* că reforma radicală a sistemului politic și economic din Polonia, precum și situația finanțelor sale puteau să justifice limitări draconice la despăgubirea repatriaților de dincolo de Bug [*Broniowski*, menționată mai sus, § 183, și *Wolkenberg* și alții împotriva Poloniei (dec.), nr. 50.003/99, § 63, CEDO 2007-XIV (extrase)].

177. În plus, din jurisprudența sa reiese clar că, în situația în care Curtea a putut să considere că legile de restituire puse în aplicare pentru a atenua consecințele încălcărilor masive ale drepturilor de proprietate, cauzate, de exemplu, de regimurile comuniste, urmăreau un scop legitim, aceasta a considerat totuși necesar să facă în așa fel încât atenuarea încălcărilor din trecut să nu creeze noi nedreptăți disproporționate (a se vedea, de exemplu, *Pincová și Pinc împotriva Republicii Cehe*, nr. 36.548/97, § 58, CEDO 2002-VIII).

c)Aplicarea în speță a principiilor menționate mai sus

178. Curtea observă în primul rând că, punând în aplicare o legislație specială de restituire și de despăgubire, statul român a optat - spre deosebire de alte state care au suferit o schimbare similară de regim politic în 1989 (paragrafele 85-107 de mai sus) - pentru principiul despăgubirii integrale pentru privările de proprietate care au avut loc în perioada regimului comunist. Astfel, pentru privări de proprietate suferite acum circa 60 de ani, cum este cazul reclamantelor, legislația română prevede, în lipsa unei posibilități de restituire, acordarea unei despăgubiri într-un quantum egal cu valoarea de piață pe care bunul naționalizat ar avea-o astăzi.

179. Curtea face trimitere la jurisprudența referitoare la încălcările dreptului la respectarea bunurilor persoanelor îndreptățite să primească o reparație pentru imobilele a căror restituire nu mai este posibilă (a se vedea, în special, *Străin*, menționată mai sus; *Matache și alții împotriva României*, nr. 38.113/02, 19 octombrie 2006; *Viașu*, menționată mai sus, și *Katz*, menționată mai sus).

180. Curtea reamintește în mod special faptul că, în cauza *Viașu* (hotărârea menționată mai sus, §§ 59-60), a apreciat că o decizie administrativă a autorității locale competente prin care i se recunoaște părții interesate un drept la reparație este suficientă pentru a crea un „interes patrimonial” apărut de art. 1 din Protocolul nr. 1 și că, prin urmare, neexecutarea unei astfel de decizii constituie o ingerință în sensul primei fraze din primul alineat al acestui articol (a se vedea și *Marin și Gheorghe Rădulescu împotriva României*, nr. 15.851/06, §§ 20-22, 27 mai 2010).

181. De asemenea, neexecutarea unei decizii administrative care recunoaște dreptul la o despăgubire într-un quantum pe care aceasta îl stabilește reprezintă o ingerință în sensul primei fraze din primul alineat al acestui articol (*Elias împotriva României*, nr. 32.800/02, § 21, 12 mai 2009).

182. Cu atât mai mult, neexecutarea unei hotărâri judecătorești ce recunoaște un drept la despăgubire, chiar dacă suma nu a fost stabilită, constituie o ingerință în dreptul de proprietate în sensul primei fraze din primul alineat al art. 1 din Protocolul nr. 1 (*Deneș și alții împotriva României*, nr. 25.862/03, §§ 46-47, 3 martie 2009).

183. Curtea a ajuns la constatarea încălcării dreptului de proprietate al reclamantului în Cauza *Viașu*, ținând cont de ineficiența sistemului de restituire și în special de întârzierea înregistrată în procedura de plată a despăgubirii.

184. În mod special, Curtea a constatat că părților interesate nu le era oferită nicio garanție în ceea ce privește durata sau rezultatul procedurii în fața Comisiei Centrale. Ea a observat în plus că Fondul „Proprietatea” nu funcționează într-o manieră care să permită

acordarea efectivă a unei despăgubiri tuturor beneficiarilor legilor de reparație care aleseseră să primească acțiuni (a se vedea, printre altele, Viașu, §§ 71-72, și *Matache și alții*, § 42, menționate mai sus). Astfel, această inacțiune a statului nu era justificată în mod legitim prin urmărirea unui scop de interes public, în conformitate cu principiile enunțate în paragrafele 162-168 de mai sus.

185. În speță, Curtea observă în ceea ce le privește pe doamnele Atanasiu și Poenaru că, în ciuda faptului că ele au obținut, prin mai multe hotărâri judecătorești rămase definitive (paragraful 19 de mai sus), o constatare a ilegalității privării lor de proprietate și că, prin decizia rămasă definitivă din data de 18 aprilie 2005, autoritatea administrativă locală a fost obligată să pronunțe o decizie asupra cererii lor, aceste hotărâri nu au fost puse în executare nici până astăzi.

186. Curtea mai observă, în ceea ce o privește pe doamna Solon, că în ciuda faptului că a obținut, la data de 30 martie 2006, o hotărâre judecătorească definitivă ce stabilea cuantumul despăgubirii și că, ulterior, la data de 24 martie 2009, o decizie administrativă a confirmat acest drept, aceste decizii nu au fost încă executate.

187. Guvernul invocă în principal numărul mare de cereri de despăgubire similare celor introduse de reclamante, lucru care a condus la îngreunarea procedurilor administrative, la prelungirea termenelor de soluționare și de plată, precum și la o sarcină bugetară importantă.

188. Curtea se vede, așadar, confruntată cu cauze dificile, ce relevă o complexitate politică, istorică și faptică ținând de o problemă ce ar fi trebuit să fie rezolvată de toate autoritățile care au răspunderea deplină de a găsi o soluție adecvată. Această realitate trebuie să ghideze Curtea în interpretarea și în aplicarea Convenției, care nu trebuie să fie nici rigide, nici opace față de circumstanțele faptice concrete.

189. Motivele de ordin factual avansate de Guvern nu pot fi puse la îndoială. Totuși, Curtea apreciază că aceste constatări nu au fost în mod suficient însoțite de măsuri legislative și administrative capabile să ofere tuturor părților interesate în procesul de restituire o soluție coerentă, previzibilă și proporțională cu scopurile de interes public urmărite.

190. În ceea ce privește planul de acțiune prezentat de Guvern, Curtea observă că nu a fost trimis Comitetului Miniștrilor decât la începutul anului 2010. Deși acesta propune câteva soluții interesate, acestea nu sunt însoțite încă de un calendar de adoptare (paragraful 154 de mai sus).

191. Referitor la recente progrese înregistrate în ceea ce privește Fondul „Proprietatea“, invocate de Guvern, Curtea observă că, la ora actuală, din cei peste 68.000 de creditori înregistrați la Comisia Centrală numai circa 3.500 au beneficiat de transformarea creanței în acțiuni la acest fond, a căror tranzacționare nu este încă posibilă pe piața bursieră.

192. După ce a analizat în lumina principiilor enunțate în jurisprudența sa toate elementele aflate în posesia sa, Curtea consideră că Guvernul nu a expus niciun fapt sau argument care să poată justifica inefectivitatea dreptului reclamantelor la despăgubire.

193. Curtea apreciază că, în speță, faptul că reclamantele nu au primit încă o despăgubire și nu au nicio garanție cu privire la data la care o vor putea primi le-a impus o sarcină disproporționată și excesivă, incompatibilă cu dreptul la respectarea bunurilor lor, garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1.

194. Prin urmare, în speță a avut loc încălcarea acestei prevederi. IV. Asupra aplicării art. 46 din Convenție 195. Conform acestor prevederi:

„1. Înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive ale Curții în care ele sunt părți.

2. Hotărârea definitivă a Curții este transmisă Comitetului Miniștrilor care supraveghează executarea ei.”

A. Argumentele părților și ale terților intervenienți

1. Argumentele părților

196. Reclamantele susțin că, deși procesul de adoptare a măsurilor de reparație pentru privările de proprietate suferite înainte de anul 1989 a început acum douăzeci de ani, încă nu s-a încheiat. În acest sens, ele observă că legislația relevantă a fost modificată de mai multe ori, ceea ce a avut drept consecință complicarea tot mai mare a procesului.

197. Prin urmare, ele consideră că lipsa de reacție adecvată din partea autorităților naționale după constatările făcute de Curte în hotărârile *Viașu, Katz și Faimblat*, menționate mai sus, este de natură să aducă atingere caracterului subsidiar al mecanismului de control instaurat de Convenție.

198. Guvernul arată că o serie de probleme dintre cele mai grave a condus la încetinirea procesului de restituire și de despăgubire pentru bunurile naționalizate. Acesta subliniază amploarea fenomenului naționalizărilor sub regimul comunist, precum și varietatea bunurilor ce fac obiectul legilor de restituire.

199. El mai precizează că se confruntă cu un mare număr de cereri de restituire sau de despăgubire provenite de la foști proprietari sau de la moștenitorii acestora.

200. Apoi arată că la numărul mare de cereri de despăgubire se adaugă cerința unei despăgubiri integrale impusă de legile în vigoare. Conform unei evaluări aproximative, suma necesară pentru a plăti aceste despăgubiri se ridică la 21 de miliarde de euro. Guvernul precizează în acest sens că PIB-ul României pentru anul 2009 a fost de 120 de miliarde de euro. Suma despăgubirilor plătite efectiv până în prezent ar fi de circa 84 de milioane de euro.

201. În ceea ce privește posibilitatea prevăzută de lege de a acorda bunuri sau servicii drept compensație, Guvernul susține că ea nu poate avea decât o aplicare foarte restrânsă din cauza lipsei de bunuri și a caracterului limitat al rezervelor publice de terenuri ce aparțin comunelor.

202. Guvernul mai semnalează ca sursă de dificultate pentru punerea în aplicare a mecanismului de restituire și de despăgubire lipsa de informații cadastrale și lipsa unui inventar al bunurilor statului.

203. În ceea ce privește măsurile ce trebuie luate din perspectiva art. 46 din Convenție, Guvernul admite că sistemul de restituire trebuie să devină mai eficient. În acest sens, acesta arată că în anul 2009 a fost creat un grup de lucru ce reunește reprezentanți ai Agentului guvernamental, ai Fondului „Proprietatea“, ai ANRP, ai Ministerului de Finanțe și ai Ministerului de Justiție. În plus, la data de 25 februarie 2010, Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei i-a fost prezentat un plan de acțiune. Acesta cuprinde următoarele puncte:

- înființarea unei comisii interministeriale având ca obiect identificarea celor mai bune soluții pentru finalizarea procesului de restituire a proprietăților;

- modificarea legislației în materie de restituire a bunurilor naționalizate în sensul simplificării acesteia și al asigurării unei eficiențe mai mari. Cele mai importante propuneri se referă la stabilirea de termene pentru toate etapele administrative ale procedurii și la prevederea de sancțiuni în caz de nerespectare a acestor termene, extinderea suprafețelor de teren ce ar putea fi restituite și creșterea personalului administrativ implicat în procedurile de restituire;

- aprobarea de către Parlament a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 81/2007 pentru accelerarea procedurii de acordare a despăgubirilor;

- organizarea de discuții cu asociațiile foștilor proprietari și cu reprezentanții societății civile.

204. În ceea ce privește o eventuală reformă a nivelului despăgubirilor, Guvernul se arată conștient de faptul că „soluția poloneză“ adoptată după hotărârea Broniowski ar putea constitui o ipoteză de lucru, subliniind însă faptul că o astfel de abordare ar putea provoca nemulțumiri în rândul persoanelor interesate.

205. În fine, Guvernul consideră că, în situații precum cea a României, caracterizată printr-un dispozitiv legislativ cu consecințe serioase și al cărui impact economic asupra întregii țări este considerabil, autoritățile naționale trebuie să beneficieze de o largă putere discreționară pentru a alege măsurile ce vizează garantarea respectării drepturilor patrimoniale și trebuie să poată beneficia de timpul necesar punerii în aplicare a acestora. În cazul de față, se pare că statul a devenit victima propriilor sale bune intenții.

206. Prin urmare, Guvernul roagă Curtea să îi ofere sprijin în rezolvarea acestei probleme, indicându-i cât mai clar posibil direcțiile de urmat și hotărând suspendarea tuturor cauzelor aflate pe rol, care au un obiect similar, pentru a-i permite să pună în aplicare măsuri potrivite.

2. Argumentele terților intervenienți

207. Asociația pentru Proprietatea Privată consideră că sistemul de reparație instaurat de statul român pentru bunurile imobile naționalizate înainte de 1989 prezintă deficiențe majore atât la nivel legislativ, cât și la nivel judiciar, administrativ și bugetar. Aceasta consideră că legile de „reparație” sunt inutile în măsura în care dreptul comun, și anume acțiunea în revendicare, a oferit întotdeauna soluții mai simple și mai previzibile.

208. Asociația consideră că o reducere a nivelului despăgubirilor nu poate fi justificată de pretinsa insuficiență a resurselor bugetare și ar fi de natură să compromită speranța legitimă pe care legislația actuală le-o oferă părților interesate. De asemenea, această reducere ar aduce atingere principiului neretroactivității legii și principiului nediscriminării, dat fiind faptul că mii de persoane aflate într-o situație similară cu cea a persoanelor care așteaptă încă să fie despăgubite au fost deja despăgubite la valoarea de piață a bunurilor ce le-au aparținut.

209. Asociația ResRo Interessenvertretung Restitution in Rumänien, care prezintă argumente similare în cea mai mare parte, mai arată că mecanismul de despăgubire și de restituire actual este foarte lent, ceea ce îl face inefficient. În plus, ea susține că autoritățile administrative implicate în acest proces refuză să publice rapoarte de activitate, astfel încât procesul este lipsit de transparență.

B. Aprecierii Curții

1. Principii generale

210. Curtea reamintește că, în conformitate cu art. 46, înaltele părți contractante se angajează să se conformeze hotărârilor definitive pronunțate de Curte în litigiile în care ele sunt parte, Comitetul Miniștrilor fiind însărcinat să supravegheze executarea acestor hotărâri. De aici rezultă, în special, că, atunci când Curtea constată o încălcare, statul pârât are obligația juridică nu numai de a le plăti părților interesate sumele alocate ca reparație echitabilă prevăzută de art. 41, dar și să aleagă, sub controlul Comitetului Miniștrilor, măsurile generale și/sau, dacă este cazul, individuale, ce trebuie integrate în ordinea sa juridică internă pentru a pune capăt încălcării constatate de Curte și pentru a-i înlătura pe cât posibil consecințele.

211. Statul pârât rămâne liber, sub controlul Comitetului Miniștrilor, să aleagă mijloacele prin care să îndeplinească obligația sa juridică în privința art. 46 din Convenție, în măsura în care aceste mijloace sunt compatibile cu concluziile cuprinse în hotărârea Curții (*Scozzari și Giunta împotriva Italiei* [MC], nr. 39.221/98 și 41.963/98, § 249, CEDO 2000-VIII, *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* [MC], nr. 28.957/95, § 120, CEDO 2002-VI, *Lukenda împotriva Sloveniei*, nr. 23.032/02, § 94, CEDO 2005-X, și *S. și Marper împotriva Regatului Unit* [MC], nr. 30.562/04 și 30.566/04, § 134, 4 decembrie 2008).

212. Hotărând că o anumită cauză trebuie tratată conform „procedurii hotărârii-pilot”, Curtea caută să faciliteze repararea cea mai rapidă și cea mai efectivă posibilă a unei disfuncționalități ce afectează protecția dreptului convențional în cauză în ordinea juridică internă. Unul dintre factorii luați în considerare de Curte atunci când a conceput și a implementat această procedură este amenințarea tot mai mare pe care o reprezintă pentru

sistemul Convenției numărul mare de cauze repetitive, dintre care unele rezultă din aceeași problemă structurală sau sistemică.

213. Procedura hotărârii-pilot are, înainte de toate, scopul de a ajuta statele contractante să își îndeplinească rolul ce le revine în sistemul Convenției, rezolvând acest tip de probleme la nivel național, recunoscându-le astfel persoanelor în cauză drepturile și libertățile definite în Convenție, așa cum prevede art. 1, oferindu-le un remediu mai rapid, ușurând în același timp sarcina Curții [*Broniowski împotriva Poloniei* (soluționare amiabilă) [MC], nr. 31.443/96, § 35, CEDO 2005-IX, și *Hutten-Czapska împotriva Poloniei* [MC], nr. 35.014/97, §§ 231-234, CEDO 2006-VIII].

214. Procedura hotărârii-pilot presupune că aprecierea de către Curte a situației denunțate într-o astfel de cauză să se extindă în mod necesar dincolo de interesele reclamantului despre care este vorba. Ea îi impune Curții să identifice, pe cât posibil, cauzele problemei structurale și să analizeze cauza din perspectiva măsurilor generale ce trebuie luate în interesul celorlalte persoane eventual afectate (*Wolkenberg și alții*, menționată mai sus, § 35, și, *mutatis mutandis*, *Olaru și alții*, menționată mai sus, § 54).

2. Aplicarea principiilor menționate mai sus în cauza de față

a) Aplicarea procedurii hotărârii pilot în cauză

215. Curtea observă că, spre deosebire de cauzele *Broniowski și Hutten-Czapska*, menționate mai sus, în care deficiențele din ordinea juridică internă au fost identificate pentru prima dată, Curtea se pronunță în cauzele de față după mai multe hotărâri în care a constatat deja încălcarea art. 6 § 1 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 din cauza deficiențelor sistemului român de despăgubire sau de restituire [a se vedea, în același sens, *Bourdov împotriva Rusiei* (nr. 2), nr. 33.509/04, §§ 129, CEDO 2009-..., *Yuriy Nikolayevich Ivanov împotriva Ucrainei*, nr. 40.450/04, § 83, CEDO 2009-... (extrase)].

216. Curtea constată că din cauzele de față rezultă că ineficiența mecanismului de despăgubire sau de restituire continuă să fie o problemă recurentă și pe scară largă în România. Această situație persistă în ciuda adoptării hotărârilor *Viașu*, *Faimblat* și *Katz*, menționate mai sus, în care Curtea i-a indicat Guvernului că se impun măsuri generale pentru a permite realizarea efectivă și rapidă a dreptului la restituire.

217. După adoptarea acestor hotărâri, numărul constatărilor de încălcare a Convenției din acest punct de vedere a crescut neîncetat și pe rolul Curții se află alte câteva sute de cereri similare. Ele ar putea da naștere pe viitor unor noi hotărâri care constată încălcarea Convenției. Acesta nu este numai un factor agravant în ceea ce privește răspunderea statului față de Convenție din cauza unei situații trecute sau actuale, ci și o amenințare pentru eficiența viitoare a dispozitivului de control implementat de Convenție [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bourdov* (nr. 2), menționată mai sus, §§ 129-130, și *Yuriy Nikolayevich Ivanov*, menționată mai sus, § 86].

218. Față de această situație, Curtea apreciază că prezentele cauze se pretează la aplicarea procedurii hotărârii-pilot, așa cum este definită în hotărârile *Broniowski*, *Hutten-Czapska*, menționate mai sus, precum și în hotărârile *Bourdov* (nr. 2), menționată mai sus, §§ 129-130, *Yuriy Nikolayevich Ivanov*, menționată mai sus, § 81, și *Olaru și alții*, menționată mai sus, § 59.

b) Existența unei practici incompatibile cu Convenția

219. Hotărârile deja pronunțate permit identificarea anumitor cauze ale disfuncționalităților din legislația și din practica administrativă care, adăugate la dificultățile expuse de Guvern, au afectat și pot încă să afecteze în viitor un număr mare de persoane (paragrafele 198-202 de mai sus).

220. Printre aceste cauze, cea mai importantă pare să fie extinderea treptată a aplicării legilor de reparație aproape asupra tuturor bunurilor imobile naționalizate, la care se adaugă lipsa unei plafonări a despăgubirilor.

221. Complexitatea prevederilor legislative și schimbările ce le-au fost aduse s-au tradus printr-o practică judiciară neconstantă și au generat o incertitudine juridică generală în ceea ce privește interpretarea noțiunilor esențiale referitoare la drepturile foștilor proprietari, ale statului și ale terților dobânditori ai bunurilor imobile naționalizate (*Păduraru*, menționată mai sus, §§ 94 și următoarele).

222. Curtea observă că, în fața multitudinii procedurilor de restituire, autoritățile interne au reacționat prin adoptarea Legii nr. 247/2005 care a stabilit o procedură administrativă de despăgubire comună tuturor bunurilor imobile revendicate.

223. Această unificare, care merge în direcția bună prin faptul că implementează proceduri simplificate, ar fi eficientă dacă autoritățile competente, și în special Comisia Centrală, ar fi dotate cu mijloace umane și materiale corespunzătoare nivelului sarcinilor ce trebuie îndeplinite.

224. În acest sens, Curtea ia notă de faptul că, fiind confruntată încă de la înființarea sa cu un volum important de lucru, Comisia Centrală a examinat dosarele în ordine aleatorie. Deși criteriul de examinare a fost modificat, în luna mai 2010, dintr-un total de 68.355 de dosare înregistrate la Comisie, numai în 21.260 dintre ele s-au emis decizii de acordare a unui „titlu de despăgubire” și mai puțin de 4.000 de plăți au fost efectuate (paragraful 77 de mai sus).

225. Lipsa unor termene pentru analizarea dosarelor de către Comisia Centrală constituie un alt punct slab al mecanismului intern de despăgubire, care a fost deja identificat de Curte în hotărârea *Faimblat* menționată mai sus și a fost recunoscut de Înalta Curte de Casație și Justiție. Aceasta din urmă a criticat lipsa de diligență a Comisiei Centrale și a obligato pe aceasta să analizeze dosarele într-un „termen rezonabil” (paragraful 76 de mai sus).

226. Totuși, în lipsa unui termen legal constrângător, Curtea apreciază că obligația menționată mai sus riscă să fie teoretică și iluzorie și că dreptul de acces la o instanță pentru a denunța întârzierea acumulată în fața Comisiei Centrale amenință să fie golit de conținutul său.

227. În fine, Curtea ia notă de sarcina foarte importantă pe care legislația în materie de bunuri imobile naționalizate o impune bugetului de stat și referitor la care Guvernul recunoaște că este dificil de suportat. Cu toate acestea, Curtea este surprinsă de lentoarea cu care înaintează procedura de cotare la bursă a Fondului „Proprietatea”, deși această cotare a fost prevăzută încă din anul 2005, iar lansarea tranzacțiilor ar fi de natură să orienteze o parte din beneficiarii „titlurilor de despăgubire” spre piața bursieră, ceea ce ar scădea presiunea bugetară.

228. Având în vedere acumularea de disfuncționalități ale mecanismului de restituire sau de despăgubire, ce persistă după adoptarea hotărârilor *Viașu*, *Faimblat* și *Katz*, Curtea apreciază că este imperativ ca statul să ia de urgență măsuri cu caracter general, care să poată conduce la realizarea efectivă a dreptului la restituire sau la despăgubire, păstrând un just echilibru între diferitele interese în cauză.

c) Măsuri cu caracter general

229. În ceea ce privește măsurile destinate garantării eficienței mecanismului stabilit prin Convenție, Curtea atrage atenția asupra Rezoluției Res(2004)3 și a Recomandării Rec(2004)6 ale Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei, adoptate la data de 12 mai 2004 (paragrafele 81-83 de mai sus).

230. Deși, în principiu, nu îi revine Curții să definească remediile adecvate pentru ca statul pârât să se poată achita de obligațiile sale decurgând din art. 46 din Convenție, pentru a acorda sprijinul pe care îl solicită statul pârât, ea trebuie să sugereze, cu titlu pur orientativ, tipul de măsuri pe care statul român le-ar putea lua pentru a pune capăt situației structurale constatate.

231. Așa cum a arătat deja Curtea în Hotărârea *Viașu* menționată mai sus, statul pârât trebuie, înainte de toate, să înlăture orice obstacol din calea exercitării efective a dreptului numeroaselor persoane afectate de situația considerată de Curte a fi contrară Convenției, așa cum este cazul reclamantelor, sau, în caz contrar, să ofere un remediu adecvat (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Yuriy Nikolayevich Ivanov*, menționată mai sus, § 94).

232. Statul pârât trebuie, așadar, să garanteze prin măsuri legale și administrative adecvate respectarea dreptului de proprietate al tuturor persoanelor aflate într-o situație similară celei a reclamantelor, ținând cont de principiile enunțate în jurisprudența Curții cu privire la aplicarea art. 1 din Protocolul nr. 1 (paragrafele 162-177 de mai sus). Aceste obiective ar putea fi atinse, de exemplu, prin modificarea mecanismului de restituire actual, cu privire la care Curtea a constatat anumite lipsuri, și prin implementarea urgentă a unor proceduri simplificate și eficiente, întemeiate pe măsuri legislative și pe o practică judiciară și administrativă coerentă, care să poată menține un just echilibru între diferitele interese în cauză (*Viașu*, menționată mai sus, § 83).

233. Punerea în balanță a drepturilor în cauză și a câștigurilor și pierderilor diferitelor persoane afectate de procesul de transformare a economiei și a sistemului juridic al statului constituie un exercițiu de o dificultate deosebită, presupunând intervenția diverselor autorități interne. Prin urmare, Curtea apreciază că statului pârât trebuie să i se lase o marjă largă de apreciere pentru a alege măsurile destinate să garanteze respectarea drepturilor patrimoniale sau să reglementeze raporturile de proprietate din țară și pentru punerea lor în aplicare (paragrafele 169-177 de mai sus).

234. Curtea ia act cu interes de propunerea avansată de Guvern în planul său de acțiune ce vizează stabilirea unor termene constrângătoare pentru toate etapele administrative. O astfel de măsură, cu condiția să fie realistă și dublată de un control jurisdicțional efectiv, ar putea avea un impact pozitiv asupra eficienței mecanismului de despăgubire.

235. În același timp, Curtea apreciază că alte exemple de bune practici și de măsuri de modificare legislativă, ce respectă principiile impuse de Convenție și de protocoalele sale, oferite de alte state semnatare ale Convenției, ar putea constitui o sursă de inspirație pentru guvernul pârât (a se vedea în special cauzele *Broniowski și Wolkenberg*, menționate mai sus). Astfel, refacerea totală a legislației, care să conducă la reguli de procedură clare și simplificate, ar face sistemul de despăgubire mai previzibil în aplicarea sa, spre deosebire de sistemul actual, ale cărui prevederi sunt dispersate în mai multe legi, ordonanțe și hotărâri. Plafonarea despăgubirilor și eşalonarea lor pe o perioadă mai lungă ar putea să reprezinte, de asemenea, măsuri capabile să păstreze un just echilibru între interesele foștilor proprietari și interesul general al colectivității.

236. Ținând cont de numărul mare de persoane vizate și de consecințele importante ale unui astfel de dispozitiv, al cărui impact asupra întregii țări este considerabil, autoritățile naționale rămân suverane pentru a alege, sub controlul Comitetului Miniștrilor, măsurile generale ce trebuie integrate în ordinea juridică internă pentru a pune capăt încălcărilor constatate de Curte.

d) Procedura de urmat în cauzele similare

237. Curtea reamintește că procedura hotărârii-pilot are menirea de a permite ca remediu cel mai rapid posibil să fie oferit la nivel național tuturor persoanelor afectate de problema structurală identificată prin hotărârea-pilot. Astfel, în hotărârea-pilot se poate decide amânarea tuturor cererilor similare în esență pentru perioada de timp necesară punerii în aplicare a măsurilor cu caracter general menite să rezolve respectiva problemă structurală (*Yuriy Nikolayevich Ivanov*, menționată mai sus, § 95, *Broniowski*, menționată mai sus, § 198, și *Xenides-Arestis împotriva Turciei*, nr. 46.347/99, § 50, 22 decembrie 2005).

238. În acest sens, Curtea a considerat necesar, în unele dintre hotărârile sale pilot anterioare, să adopte o abordare diferențiată în funcție de momentul introducerii cererilor în

fața sa, și anume după sau înainte de pronunțarea acestor hotărâri [*Bourdov* (nr. 2), menționată mai sus, §§ 143-146, și *Olaru și alții*, menționată mai sus, § 60].

239. Pentru prima categorie, Curtea a apreciat că reclamantii ar putea fi invitați să formuleze capetele de cerere, în primul rând, în fața autorităților naționale. În ceea ce privește a doua categorie, aceasta a considerat că ar fi nedrept să li se ceară reclamantilor să sesizeze din nou autoritățile naționale cu capetele de cerere respective, ținând cont de faptul că sufereau deja de mai mulți ani consecințele încălcării drepturilor lor garantate prin Convenție.

240. În toate cazurile, analiza cauzelor similare a fost amânată, în așteptarea punerii în aplicare a măsurilor cu caracter general, pentru un an [*Bourdov* (nr. 2), menționată mai sus, § 143, *Yuriy Nikolayevich Ivanov*, menționată mai sus, § 96, și *Olaru și alții*, menționată mai sus, § 61] sau pentru 6 luni (*Suljagić împotriva Bosniei-Herțegovina*, nr. 27.912/02, § 65, 3 noiembrie 2009).

241. Având în vedere numărul foarte mare de cereri îndreptate împotriva României, referitoare la același tip de contencios, Curtea hotărăște să suspende pentru o perioadă de 18 luni, începând de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri, analiza tuturor cererilor rezultate din aceeași problemă generală, în așteptarea adoptării de către autoritățile române a unor măsuri capabile să ofere un remediu adecvat tuturor persoanelor afectate de legile de reparație.

242. Decizia de suspendare nu afectează posibilitatea Curții de a declara inadmisibilă orice cauză de acest tip sau de a lua act de o soluționare amiabilă la care vor fi ajuns eventual părțile, în aplicarea art. 37 sau art. 39 din Convenție [*Bourdov* (nr. 2), menționată mai sus, §§ 144-146, și *Olaru și alții*, menționată mai sus, § 61].

V. Asupra aplicării art. 41 din Convenție

243. Conform art. 41 din Convenție:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

244. Primele două reclamante, doamnele Maria Atanasiu și Ileana Iuliana Poenaru, solicită restituirea apartamentului în litigiu sau acordarea sumei de 82.000 euro (EUR) pentru prejudiciul material pe care l-ar fi suferit, reprezentând valoarea apartamentului, stabilită în luna octombrie 2006 de către un expert imobiliar. Pentru prejudiciul moral ele solicită suma de 8.200 EUR.

245. A treia reclamantă, doamna Ileana Florica Solon, solicită pentru prejudiciul material suma de 832.684 EUR, adică echivalentul valorii de piață a terenului la care se referă cererea sa de reparație. Pentru susținerea pretențiilor sale, aceasta a trimis Curții două rapoarte de evaluare, întocmite de 2 experți imobiliari, ce datează din ianuarie-februarie 2009. Primul raport estimează valoarea de piață a bunului la 3.397.785 lei românești (RON), adică 802.500 EUR, conform conversiei realizate în același raport, în timp ce al doilea raport estimează bunul la 3.699.852 RON, adică 860.280 EUR. Partea interesată susține că încălcările invocate i-au creat o stare de incertitudine și de frustrare. Ea solicită suma de 7.000 EUR pentru prejudiciul moral.

246. Guvernul contestă aceste pretenții.

247. În ceea ce privește cererea doamnelor Atanasiu și Poenaru, acesta subliniază că nicio instanță sau autoritate administrativă nu le-a recunoscut părților interesate un drept la restituirea apartamentului în litigiu. În ceea ce privește valoarea acestui apartament, bazându-se pe concluziile unei expertize imobiliare efectuate în luna noiembrie 2006, acesta susține că valoarea sa de piață este de 39.603 EUR.

248. În ceea ce privește cererea doamnei Solon, Guvernul reamintește că despăgubirea stabilită prin Decizia din data de 21 noiembrie 2003 a Curții de Apel Craiova, apoi prin cea din data de 30 martie 2006 a Înaltei Curți de Casație și Justiție era de 70 dolari americani (USD) pe metru pătrat. În plus, Guvernul observă că, în timp ce aceste decizii făceau referire la un teren în suprafață de 2.140 m², reclamanta a precizat în formularul său de cerere că terenul în discuție avea o suprafață de numai 1.932 m². Guvernul consideră, prin urmare, că reclamanta și-a limitat astfel obiectul cererii sale la valoarea suprafeței de 1.932 m² de teren.

249. Cu privire la prejudiciul moral pe care îl susțin cele 3 reclamante, Guvernul consideră că simpla constatare a încălcării ar putea constitui o reparație echitabilă suficientă.

250. Curtea reamintește că a constatat încălcarea art. 6 § 1 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1 din cauză că autoritățile nu au statuat cu promptitudine asupra cererilor reclamantelor, calculând și plătind despăgubirile datorate. Ținând cont de natura încălcărilor constatate, Curtea consideră că reclamantele au suferit un prejudiciu material și moral.

251. În ceea ce privește cererea doamnelor Atanasiu și Poenaru, Curtea observă diferența substanțială dintre estimarea reclamantelor și cea avansată de Guvern cu privire la valoarea apartamentului.

252. În ceea ce privește cererea doamnei Solon, Curtea constată că reclamantei i s-a recunoscut printr-o decizie rămasă definitivă o creanță calculată la prețul de 70 USD pe metru pătrat ca despăgubire pentru terenul în suprafață de 2.140 m².

253. Ținând cont de ineficiența sistemului actual de restituire și având în vedere în special vârsta reclamantelor și faptul că acestea au început procedurile administrative acum mai bine de nouă ani, Curtea, fără a specula asupra evoluției pe care o va putea înregistra în viitor mecanismul de despăgubire, consideră rezonabil să le aloce părților interesate o sumă ce ar constitui o soluționare definitivă și completă a cauzelor de față.

254. Pe baza elementelor aflate în posesia sa și statuând în echitate, așa cum prevede art. 41 din Convenție, Curtea alocă, pentru toate prejudiciile, suma de 65.000 EUR doamnelor Atanasiu și Poenaru și suma de 115.000 EUR doamnei Solon.

B. Cheltuieli de judecată

255. Doamnele Atanasiu și Poenaru au solicitat suma de 1.350 RON pentru cheltuielile de judecată angajate în fața Curții, din care onorariul simbolic de circa 100 EUR al avocatului lor, domnul C.-L. Popescu, care le apără pro bono. La data de 5 aprilie 2010, acestea au cerut și rambursarea sumei de 677,26 RON, reprezentând cheltuieli poștale ocazionate de trimiterea observațiilor complementare în vederea audierii din data de 8 iunie 2010.

256. Doamna Solon a solicitat suma de 6.696,18 EUR pentru cheltuielile de judecată angajate în fața Curții. Aceasta prezintă documente justificative pentru onorariul avocatei sale, în valoare de 6.000 EUR, precum și pentru cheltuielile poștale și de traducere și pentru onorariile experților imobiliari, în valoare totală de 696,18 EUR. La data de 2 iunie 2010, aceasta a cerut și rambursarea cheltuielilor de judecată angajate pentru audierea ținută de Curte la data de 8 iunie 2010, și anume 2.150 EUR pentru onorariul avocatei sale și un total de 1.331,52 EUR pentru acoperirea cheltuielilor de deplasare și de cazare ale acesteia.

257. Guvernul nu se opune rambursării cheltuielilor de judecată, cu condiția să fie reale, justificate, necesare și rezonabile.

258. Totuși, acesta consideră excesiv onorariul avocatei doamnei Solon și susține că aceasta nu a prezentat o situație recapitulativă care să permită evaluarea numărului de ore de lucru ale apărătoarei sale. În plus, el consideră că onorariile experților imobiliari ce au fost angajați nu au legătură cu obiectul prezentei cauze, dat fiind faptul că reclamanta nu putea pretinde un drept de creanță al cărui mod de calcul a fost deja stabilit printr-o hotărâre judecătorească rămasă definitivă.

259. Curtea, conform jurisprudenței sale, trebuie să cerceteze dacă cheltuielile de judecată a căror rambursare se solicită au fost angajate în mod real, dacă corespund unei necesități și dacă sunt într-un quantum rezonabil (a se vedea, de exemplu, *Nilsen și Johnsen împotriva Norvegiei* [MC], nr. 23.118/93, § 62, CEDO 1999-VIII).

260. În ceea ce privește suma solicitată de doamnele Atanasiu și Poenaru, suma de 1.770,66 EUR plătită de Consiliul Europei pe calea asistenței judiciare acoperă cheltuielile de judecată solicitate. Prin urmare, Curtea hotărăște să respingă cererea reclamantelor în această privință.

261. În ceea ce o privește pe doamna Solon, având în vedere criteriile stabilite de jurisprudența sa și în lipsa unui decont detaliat al orelor de lucru ale avocatei care a reprezentat-o, Curtea îi acordă 5.000 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată. Din această sumă trebuie scăzută suma de 1.848,16 EUR plătită de Consiliul Europei pe calea asistenței judiciare, ceea ce reduce la 3.151,84 EUR suma rămasă de plată.

C. Dobânzi moratorii

262. Curtea consideră potrivit ca rata dobânzii moratorii să se bazeze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene, majorată cu 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

CURTEA

1. hotărăște să conexeze cererile;
2. declară cererile admisibile;
3. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 6 § 1 din Convenție în ceea ce le privește pe reclamantele Maria Atanasiu și Ileana Iuliana Poenaru;
4. hotărăște că nu se impune să analizeze separat capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție în ceea ce o privește pe reclamanta Ileana Florica Solon;
5. hotărăște că a avut loc încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție în ceea ce le privește pe toate reclamantele;
6. hotărăște ca statul pârât să ia măsurile care să garanteze protecția efectivă a drepturilor enunțate de art. 6 § 1 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 1, în contextul tuturor cauzelor similare cu cauza de față, conform principiilor consacrate de Convenție (paragrafele 229-236 de mai sus). Aceste măsuri vor trebui să fie puse în practică în termen de 18 luni de la data la care prezenta hotărâre va rămâne definitivă;
7. hotărăște să suspende pentru o perioadă de 18 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri analiza tuturor cererilor rezultate din aceeași problemă generală, fără a prejudicia posibilitatea Curții de a declara inadmisibilă oricare dintre cauzele de acest tip sau de a lua act de o soluționare amiabilă la care vor fi ajuns eventual părțile, în aplicarea art. 37 sau art. 39 din Convenție;
8. hotărăște:
 - a) ca statul pârât să le plătească împreună reclamantelor Maria Atanasiu și Ileana Iuliana Poenaru, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri conform art. 44 § 2 din Convenție, suma de 65.000 EUR (șaizeci și cinci mii euro), pentru toate prejudiciile, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit, ce va fi convertită în moneda națională a statului pârât la cursul de schimb valabil la data plății;
 - b) ca statul pârât să îi plătească reclamantei Ileana Florica Solon, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a prezentei hotărâri conform art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, ce vor fi convertite în moneda națională a statului pârât la cursul de schimb valabil la data plății:
 - (i) 115.000 EUR (una sută cincisprezece mii euro), pentru toate prejudiciile, plus orice sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit;

3.151,84 EUR (trei mii una sută cincizeci și unu euro și optzeci și patru cenți), plus orice
(ii) sumă ce ar putea fi datorată cu titlu de impozit de către reclamantă, pentru cheltuielile de judecată;

c)ca, începând de la expirarea termenului menționat mai sus și până la efectuarea plății, aceste sume să se majoreze cu o dobândă simplă având o rată egală cu cea a facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene valabilă în această perioadă, majorată cu 3 puncte procentuale;

9. respinge cererea de reparație echitabilă în rest. Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la data de 12 octombrie 2010, în aplicarea art. 77 §§ 2 și 3 din Regulament.

Josep Casadevall,

președinte

Santiago Quesada

grefier